Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo
Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

URBANISTIČKI PLAN URBANOG PODRUČJA HADŽIĆI
za period od 2016. do 2036. godine

Skraćena verzija Urbanističkog plana za potrebe javnih konsultacija

(NACRT)

Nosilac pripreme:
VLADA KANTONA SARAJEVO
Nosilac izrade:
ZAVOD ZA PLANIRANJE RAZVOJA KANTONA SARAJEVO

Sarajevo, decembar/prosinac 2023. godine

Na osnovu člana 18. stav 1. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), člana 177. Zakona o prostornom uređenju Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 24/17 i 1/18), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj _____, donijela je

URBANISTIČKI PLAN URBANOG PODRUČJA HADŽIĆI

TEKSTUALNI DIO PLANA – skraćena verzija

NACRT

1. POLAZIŠTA, CILJEVI I KRITERIJI PROSTORNOG UREĐENJA

UVOD

Urbanistički plan, kao jedan od najvažnijih razvojnih dokumenata, koji ima za cilj da riješi konflikte u prostoru, nudeći optimalna rješenja, uvažavajući interese stanovnika i oblikujući plansko-strateška opredjeljenja od javnog interesa. Pri izradi koncepta urbanog uređenja osnovno opredjeljenje je, svakako, i optimalan raspored privrednih, društvenih i javnih sadržaja u širem i užem urbanom području, zatim zelenih površina vodeći računa o tome da se prostori koji nisu bili predmet gradnje u prethodnom periodu ne uređuju pojedinačnim zahvatima, nego integralno pri čemu su date smjernice i urbani parametri za oblikovanje prostornih cjelina.

U cilju dodatnog sagledavanja planskih opredjeljenja utvrđenih Osnovnom koncepcijom urbanističkih planova izrađeno je nekoliko ekspertiza za specifične oblasti, u skladu s članom 12., stav 3. Uredbe[1] Saglasnost i smjernice za predmetne ekspertize je dao Savjeta urbanističkih planova i Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite, koji je i finansirao njihovu izradu. Izrađene su ekspertize iz oblasti: obnovljivi izvori energije, termomineralne, termalne i mineralne vode, demografija/stanovništvo, uticaj urbane morfologije na strujanje zraka, privreda i saobraćaj, bile su bitne za izradu ove faze planova, te su smjernice i zaključci iz istih, u obimu adekvatnom za planski dokument, implementirane u Prednacrt-Nacrt Plana.

Kao jedan od osnovnih opredjeljenja kod izrade Osnovne koncepcije i Prednacrta plana je transformacija urbanog područja Sarajevo. U tom kontekstu, a za potrebe izrade svih faza plana je započet četverogodišnji (2021.-2025.) Projekt urbane transformacije Sarajevo (UTPS), koji ima za cilj podržati modernizaciju integrisanog urbanog planiranja u Kantonu Sarajevo i stvaranje boljih uvjeta za održiv i klimatski odgovoran socio-ekonomski razvoj.

Zahvaljujući saradnji UTPS-a i razvoju Digitalnog Blizanca po prvi put se proces urbanog planiranja grada Sarajeva simulira i digitalno koristi ETH simulacijski softver EnerPol za podršku odlučivanju putem modela koji se temelje na podacima preuzetim iz detaljne georeferencirane baze podataka koju ustupa ZPRKS, uz podršku ETH Zurich specijaliziranog ureda SwissAI, i ostalih partnera na svim nivoima planiranja

Urbanistički planovi za period 2016 – 2036 rade se, između ostalog, digitalnim simulacijama, a na osnovu saradnje koja proizilazi iz Projekta urbane transformacije Sarajevo i novog Digitalnog blizanca.

Ključna komponenta projekta je elaboriranje Urbanističkih planova u smislu vizualizacije putem kvantitativnih analiza baziranih na podacima i novoj 4D digitalnoj estetici koja koristi

[1] Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata („Službene novine FBiH“ br. 63/04, 50/07 i 84/10)

tačkaste oblake, te primjeni digitalnog blizanca i EnerPol simulacija u velikom mjerilu, zasnovanim na digitalnim agentima i principu od ´dna prema gore´. Pokazni tematski scenariji o mobilnosti, demografiji, energetskoj infrastrukturi i klimi se izvode integralno.

1.1. KARAKTERISTIKE PROSTORNOG RAZVOJA

Na području Općine Hadžići u 2016. godini živi ukupno 24.264 stanovnika, a na njenom urbanom području živi 11.805 stanovnika, tako da stepen urbanizacije iznosi 48,7%.
Površina urbanog područja Hadžića iznosi 25,3 km2. Gustina naseljenosti (st/km2) urbanog područja Hadžića u 2016. godini je oko 467 stanovnika po km2.
U urbanom području Hadžića u 2016. godini živi 3.883 domaćinstva i povećao se za 3,8% broj domaćinstava u odnosu na 2013. godinu kada je živjelo 3.741 domaćinstava.
Prostorna stanovništva unutar granica urbanog područja Hadžići ima razuđenu distribuciju stanovništva te će demografska transformacija stanovništva uveliko ovisit o dinamici rasta lokalnih centara te potencijal prerastanja lokalnog centra Hadžići u rejonski centar kao gravitirajućeg prostora ekonomskog razvoja. Različita dinamika mladog i starog stanovništva prouzrokuje promjene učešća starosnih grupa u ukupnom stanovništvu.

Najveća koncentracija centralnih sadržaja u urbanom području Hadžići, preko 53%, je u mjesnoj zajednici Hadžići gdje je i najveći broj stanovnika, oko 4.100, tako da se može reći da je tu formiran lokalni centar kome gravitiraju stanovnici ostalih mjesnih zajednica.
Urbano područje Hadžići zauzima površinu od 2.529,62ha, na kojem živi 11.805 stanovnika.
Evidentirano je 4.199 objekata koji zazuzimaju površinu od 37,29 ha i koji formiraju stambene zone/cjeline koje zauzimaju površinu od 432,93ha.
Na području općine Hadžići djeluje 1.099 registrovanih poslovnih subjekata, što je manje za 3% u odnosu na 2013. godinu. Najveći broj registrovanih poslovnih subjekata je u sektoru trgovine. Poreski prihodi općine Hadžići u 2016. godini su povećani za 26,9% u odnosu na 2015. godinu, što predstavlja povećanje za 2,9% u učešću u poreskim prihodima Kantona Sarajevo za 2016. godinu.
Kada je u pitanju Proizvodnja, Općina Hadžići ima prepoznat potencijal u prehrambenoj industriji jer općina već raspolaže značajnim kapacitetima za preradu i proizvodnju hrane.
Od ukupnih kapaciteta društvene infrastrukture najveću površinu zauzima obrazovanje (predškolsko, osnovno i srednje) 64,2%, zatim zdravstvo, 13,3%, te javna uprava 9,6%. Najmanju površinu zauzimaju kapaciteti socijalne zaštite 2,0%.
Mrežu cesta i ulica u Urbanom području Hadžići čine: magistralne ceste sa 7,66 km, regionalne ceste 3,13 km,lokalne ceste 86,44 km i nekategorisane ceste 41,60 km, odnosno ukupno 68,18 km. Mreža cesta i ulica nije na adekvatan način pratila urbani razvoj općine. Ovo se posebno odnosi na područja u kojima je, u manjoj ili većoj mjeri, prisutna pojava neplanske izgradnje.
Na području općine Hadžići postoje tri sistema javnog vodosnabdijevanja kojim upravlja JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići i to: Hadžići, Pazarić i Tarčin. Od ukupnog broja stanovnika u općini Hadžići, oko 85% korisnika vode koristi sa izvorišta u javnom sistemu vodosnabdijevanja, a ostalih 15% stanovništva se snabdijeva sa nekog od lokalnih izvorišta. Gradski javni vodovodni sistem urbanog područjaHadžića sastoji se od izvorišta (najznačajnija su Krupa, Jelač i Garovci), 10 rezervoara, 5 pumpnih stanica, transportnih i distributivnih cjevovoda.
JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići upravlja sa tri kanalizaciona sistema: Hadžići, Pazarić i Tarčin. Prikupljene otpadne vode iz urbanog područja Općine Hadžići gravitiraju centralnom gradskom kanalizacionom sistemu, odnosno prema Hadžičkom - Blažujskom kolektoru koji

otpadnu vodu odvodi do PPOV Butile.Kompletan kolektor Hadžići - Blažuj je opterećen infiltracionim vodama rijeke Zujevine.Otpadne vode sa lokaliteta Igmana i Bjelašnice odvode se fekalnim kanalom do Hadžićkog kolektora.

1.2. POLAZIŠTA I KRITERIJI PROSTORNOG UREĐENJA

U cilju urbane transformacije, urbanog razvoja i urbanog uređenja definisano je nekoliko neophodnih koraka vezanih za: osnovna polazišta zatečenog stanja i kriterije urbanog razvoja, utvrđivanje generalnog koncepta urbanog razvoja, razvojnih pravaca, urbanih sistema i planiranih namjena površina.

Polazišta i kriteriji urbanog razvoja su se sagledali kroz sljedeće segmente:
4.1. Granice obuhvata plana;
4.2.Nivo urbaniziranosti urbanog područja grada;
4.3. Upravljanje prostorom i instrumenti zemljišne politike;
4.4. Racionalno korištenje prostora i održivi razvoj;
4.5. Postojeće stanje i nulta karta;
- Uporedni pokazatelji postojećeg stanja i važeće namjene površina;
- Izrada karte konflikata i nulte karte.

Geneza promjena površina navedenih u prethodnom obrazloženju je sljedeća:
- Površina obuhvat utvrđena Odlukom o pristupanju Urbanističkog plana, a na osnovu obuhvata utvrđenog Prostornim planom iznosi cca 2.529 ha.
- U konceptu Plana obuhvat utvrđen Prostornim planom je smanjen, prema gore navedenom obrazloženju. Predložena granica obuhvata UP-a 2016.-2036.godine iznosi 1.464 ha.

Osnovni kriterij koji određuje gradski odnosno urbani prostor je nivo urbaniziranosti. Stepen urbanizacije predstavlja udio gradskog stanovništva u ukupnom i zastupljenost gradskog načina života, a iskazuje se statističkim pokazateljima na nivou države odnosno nekog drugog vida teritorijalne organizacije.
Urbana obnova sa zasniva na raznim nivoima urbanizacije (urbane konsolidacije) koji su podijeljeni u 4 kategorije prema stabilnosti određenog prostora sa aspekta: adekvatno definisanih fizičkih struktura, kvaliteta funkcionisanja pojedinih sadržaja i namjena u prostoru i nivoa opremljenosti adekvatnim javnim i društvenim površinama i sadržajima. U granicama obuhvata Urbanističkog plana prostor je podijeljen na pet nivoa urbaniziranosti na osnovu kojih je utvrđen i nivo intervencija po zonama:
1) Visoko urbanizirani prostori;
2) Urbanizirani prostori;
3) Dijelimično urbanizirani prostori;
4) Prostori s niskim nivoom urbanizacije.

Zemljišna politika je sastavni dio ukupne razvojne politike grada, koja ima za da omogući društvenu i ekonomsku maksimizaciju korištenja građevinskog zemljišta. Razvojnom politikom, odgovarajućim planskim dokumentima (prostorni i urbanistički plan, detaljni planski dokumenti), treba obezbijediti zemljište za gradski razvoj, a s druge strane instrumentima zemljišne politike omogućiti realizaciju ovih planova i odgovarajućim regulativnim mjerama rješavati pitanja od strateškog značaja za razvoj grada, obzirom da je zemljište ograničen resurs (i po kvantitetu i po kvalitetu).

Racionalno korištenje prostora i održivi razvoj

Racionalno korištenje zemljišta2 kao bitan segment održivog razvoja treba biti bazirano na stručnim i naučnim osnovama sagledavajući sve funkcije i ograničenja u prostoru, te izrazito vrijedne prostore u skladu sa EU i međunarodnim standardima i smjernicama, o urbanom i teritorijalnom planiranju.

Postojeće stanje i nulta karta

Kao polazna osnova za analizu prostornih mogućnosti i projekciju prostornog uređenja urbanog područja Hadžići je definisanje „nulte karte“ utvrđivanjem postojećeg (zatečenog) stanja na terenu i uporednim pokazateljima sa namjenom površina koja je utvrđena važećom prostorno-planskom dokumentacijom u tri koraka.

- Prvi korak podrazumijeva evidentiranje namjene zemljišta utvrđenog dosadašnjom prostorno-planskom dokumentacijom i to: građevinskog zemljišta koje je planirano za izgradnju objekata, građevinskog zemljišta koje je planirano za uređenje (parkovskih i sportsko-rekreativnih površina), šumskog i poljoprivrednog zemljišta koje nije uzurpirano bespravnom gradnjom, zemljišta sa posebnim režimom upravljanja i zaštite i površine posebnih namjena.
- Drugi korak je evidentiranje površina uzurpiranih bespravnom gradnjom na zemljištima koja nisu planirana za izgradnju građevina UP-om 1986. godine.
- Treći i četvrti korak se odnose na izradu karte konflikata i nulte karte, a na osnovu dobivenih podataka u prethodna dva koraka. Izrada karte konflikata je odnos bespravne gradnje i važećih namjena prostora i izgrađenog i neizgrađenog građevinskog zemljišta. Izrada nulte karte predstavlja utvrđivanje faktičkog stanja na terenu i polaznu osnovu za analizu prostornih mogućnosti i projekciju prostornog uređenja urbanog područja Hadžići.

Konflikti u prostoru-uzurpirane površine

Kao jedan od segmenata veoma važan za analizu stvarnog (faktičkog) stanja na terenu jesu uporedni pokazatelji gradnje na građevinskom zemljišu sa negativnim trendom realizacije objekata na zemljištima koja nisu predviđena za gradnju (zelene površine: šumska i poljoprivredna zemljišta, parkovi,vodna dobra i dr.). Na osnovu preklapanja građevinskog zemljišta utvrđenog prethodnimPlanomsa postojećim stanjem izgrađenosti u urbanom području dobila se jasna slika i precizniji podaci o izgrađenim površinama koje nisu u okviru namjene građevinskog zemljišta.

Površine koje nisu u granicama građevinskog zemljišta, a na njima su realizovani objekti uglavnom su vezani za:

- Nelegalno izgrađene objekte od kojih je veći dio Odlukama o legalizaciji od 1986 godine do danas legalizovan;
- Nelegalno izgrađeni objekti za koje je podnešen zahtjev za legalizaciju. Takvih zahtjeva prema evidenciji ima preko 35000 na području Kantona Sarajevo;
- Manji dio objekta koji su realizovani do 1986. godine i našli su se u nekoj od negrađevinskih zona, a njihov status ni do danas nije riješen na adekvatan način;

[2] Održivo integrisano planiranje upotrebe zemljišta (SILUP), Internationale Conference in Beijing, May 2004 China.
Teritorijalna agenda Europske unije 2020 (TA2020)
UN Agendu 2030 za održivi razvoj:„Promijenimo naš svijet“.

- U periodu od 1986. godine do danas je kod donošenja odluka za izradu detaljne dokumentacije dolazilo i do dijelimičnih, ali tehnički opravadanihizmejna (pomjeranja) obuhvata, te se i na ovim lokalitetima našao neznatan broj objekata gore navedenog karaktera.

Ukupna površina prostora za gradnju utvrđenog Urbanističkim planom za urbano područje Hadžići za period od 1986. do 2015. godine iznosi 508,37ha, a do toga 33,98ha nije privedeno konačnoj namjeni. Ovim Planom su 992,33ha bila utvrđena kao zelene površine. Ukupna površina prostora aktiviranog neplanskom izgradnjom iznosi 145,18ha.

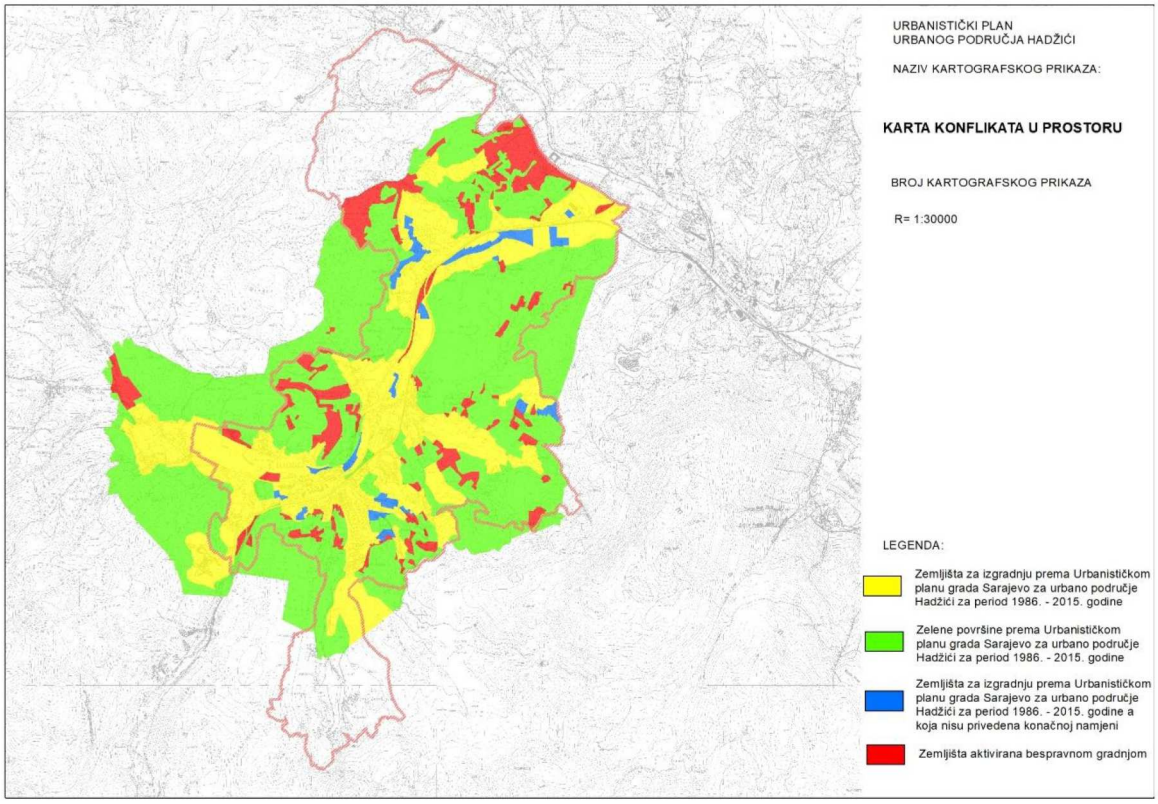

Slika 1. Karta konflikata (odnos građevinskog zemljišta i aktivirane gradnje na negrađevinskom zemljištu)

Tabela 1. Numerički pokazatelji postojećeg stanja-nulte karte

ZATEČENO STANJE U PROSTORU 2018. GODINA I NULTA KARTA za obuhvat površine cca 1465,8 ha			
Boja	**NAMJENA POVRŠINA U GRANICAMA OBUHVATA PLANA**	**POVRŠINA ha**	**PROCENAT %**
Građevinska zemljišta za stanovanje utvrđena važećom planskom dokumentacijom i zatečenim stanjem			
Žuta	Individualno stanovanje	201,4	13,7%
	Individualno stanovanje proširenog obuhvata	105,2	7,2%
	Mješovito stanovanje	65,4	4,5%
	Stambeno-poslovne zone	14,8	1,0%
	Nelegalna stambena izgradnja na površinama koje nisu za izgradnju	131,2	8,9%
	∑ **UKUPNO**	**518,0**	**35,3%**
Ostala zemljišta utvrđena važećom planskom dokumentacijom i zatečenim stanjem			
Žuta	Poslovne zone i društvena infrastruktura	6,5	0,4%
	Privredne zone	88,1	6,0%
Siva	Specijalna/ posebna namjena	40,8	2,8%
	Komunalne površine	0,5	0,0%
	∑ **UKUPNO**	**136,0**	**9,3%**
Građevinska zemljišta za uređenje, bez gradnje ili sa ograničenom gradnjom utvrđena važećom planskom dokumentacijom i zatečenim stanjem			
Tamno zelena	Sport i rekreacija - umanjene nelegalnom gradnjom	15,4	1,1%
	∑ **UKUPNO**	**15,4**	**1,1%**
	Površine poljoprivrede, šume, saobraćaja i vodne površine		
Svijetla zelena	Šume i šumske površine -umanjene nelegalnom gradnjom	402,0	27,4%
	Poljoprivredno zemljište -umanjene nelegalnom gradnjom	339,3	23,1%
Tamno siva	Vodne površine	15,1	1,0%
	Saobraćajna i energetska infrastruktura i površine	40,0	2,7%
	∑ **UKUPNO**	**796,4**	**54,3%**
	∑ **UKUPNE POVRŠINE**	**1465,8**	**100**

1.3. RAZVOJNI PRAVCI I SISTEMI PROSTORNOG UREĐENJA

Projekcijom urbanog razvoja i urbane transformacije područja Hadžići se u osnovi bazira na: racionalnom korištenju raspoloživog prostora, policentričnom razvoju kroz ujednačenu dostupnost različitim društvenim i sportsko rekreativnim sadržajima, podizanju kvaliteta gradskog prevoza i utvrđivanjem adekvatnih urbanističkih normativa za izgradnju.

Projekcijom korištenja, uređenja i zaštite područja obuhvaćenog planom izražava se prostorna dimenzija, u cilju sticanja potpunog uvida u stepen racionalnosti i prostorne usklađenosti planiranih aktivnosti u odnosu na prirodne uslove i prostorne resurse. Predložena projekcija urbanog uređenja se bazira i na opredjeljenjima iz prethodnog plana, te se ovim planom namjene pojedinih prostora upotpunjavaju, razrađuju, redefinišu ili preuzimaju kao ranija opredjeljenja.

Pravci razvoja ovog područja su uglavnom longitudinalni, kako zbog bitnih saobraćajnica, tako i zbog morfologije terena. Saobraćajanice su okosnica razvoja i formiranja ovog urbanog područja, odnosno centra Općine.

Kada je u pitanju temeljna organizacija Urbanog područja Hadžići i njegovo djelimično redefinisanje, treba naglasiti sljedeće bitne odrednice, prostorne pravce i površine za razvoj:

Razvojni pravci urbanog područja

Longitudinalni pravci:

1. Uže urbano područje, koncentracija niza funkcija javnog i društvenog značaja
2. Razvoj poslovnih zona i šireg urbanog područja duž magistalne ceste M-17 urbanog područja
3. Razvoj poslovnih zona i transfomacija poslovno-proizvodnih sadržaja šireg urbanog područja duž magistralne ceste M-5, gravitirajućih površina autoceste A1 (koridor Vc

Radijalni pravci:

1. Razvijanje javnih i društvenih sadržaja na rubnim dijelovim urbanog područja
2. Razvijanje mreže sportsko-rekreacijskih i zelenih zona na rubnim dijelovim urbanog područja
3. Redefinisanje sadržaja neperspektivne vojne imovine, za planski razvoj privrede i rezervisanje područja za dalji razvoj

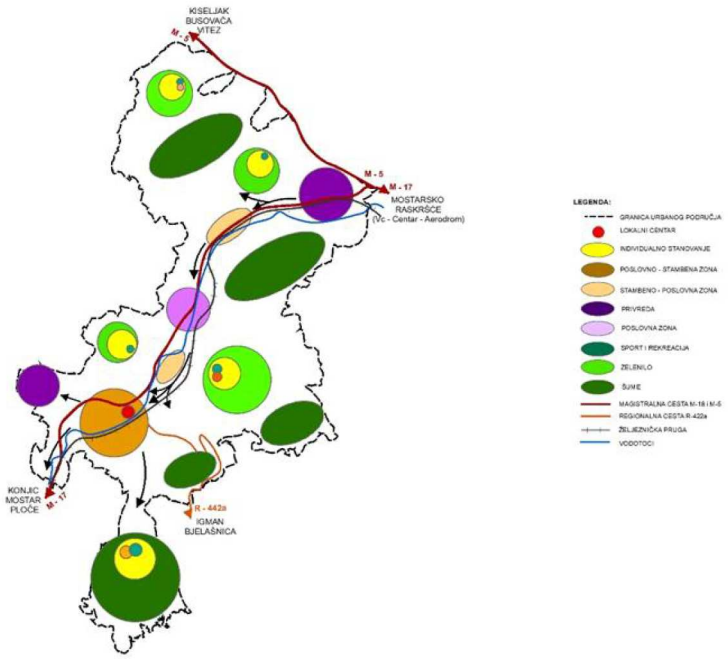

Slika 2 .Pravci razvoja i prostorni koncept urbanog područja

Prostorni sistemi i policentrični razvoj

U osnovi grad predstavlja najsloženiji fizički društveno – prostorni sistem, koji počiva na međusobno zavisnim relacijama urbanih funkcija i organizaciji različitih nivoa prostorno funkcionalnih cjelina. U cilju jasnijeg definisanja prostornih sistema neophodno je uzeti u obzir važnost i način klasifikacije urbanih funkcija i prostorno funkcionalnih cjelina gradskih područja.

Urbane funkcije su proizvod urbanih potreba, a urbane potrebe proizvod individualnih i društvenih potreba stanovnika urbanog područja. Prostorna organizacija kroz definisanje pojedinih namjena zemljišta i infrastrukturnih sistema predstavlja osnovu za prostornu distribuciju urbanih funkcija ovog područja.

Sistem urbanih potreba se prepoznaje kroz nekoliko osnovnih urbanih funkcija koje svaki grad/urbano područje mora da razvija i organizuje kako bi mogao da egzistira kao društveno-prostorni sistem. Osnovne urbane funkcije su: stanovanje, rad/proizvodnja, rekreacija, saobraćaj i centralne funkcije (funkcije društvenog standarda – kultura, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita; usluge, uprava, zaštita, poslovanje), mješovite zone, zone

Karakteristike razvoja centara

Kao i nivoi prostorno funkcionalnih cjelina, kategorizacija centara je u uskoj korelacionoj zavisnosti sa gravitirajućim brojem stanovnika centra, koncentracijom centralnih sadržaja u centru, te položajem i ulogom centara u sistemu centara.

Sistem gradskih centara je dinamičan sistem koji se mijenja u funkciji vremena, a u ovisnosti od razvoja određenih područja i eventualnog povećanja broja stanovnika.

Sa dva nivoa centara se mogu razviti daljnje međukategorije gradskih centara na osnovu kojih je utvrđena sljedeća podjela:

- Mikro nivo (niži nivo centara)
  - Mjesni centri 3.000 – 8.000 ST.
- Mezo nivo (srednji nivo centara)
  - Lokalni centri 10.000 – 30.000 ST.
  - Rejonski centri 30.000 – 70.000 ST.

U skladu sa usvojenim ciljevima, prvi kriterij je dispozija sadržaja čija je koncentracija u samom urbanom jezgru dostizala i preko 50% ukupnih kapaciteta.

Drugi kriterij je ravnomjernija opremljenost mjesnih zajednica, što će znatno uticati na poboljšanjezadovoljavanja potreba stanovništva.

Treći kriterij je planska usmjerenost sadržaja da se smanji stihijski ramještaj pojedinih djelatnosti, koji je neovisan o potrebama i razmještaju stanovništva, a u cilju je boljeg organizovanja i funkcionisanja sistema urbanih centara.

Osnovu za formiranje urbanih centara predstavljaju centralne djelatnosti koje čine komercijalne djelatnosti: trgovina, ugostiteljstvo, uslužno zanatstvo i finansijske, poslovne i tehničke usluge, i društvene djelatnosti: predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, visoko obrazovanje, nauka i istraživanje, zdravstvo, socijalna zaštita, kultura, javna uprava, vjerski objekti i diplomatsko-konzularna predstavništva.

U urbanom području Hadžići će se formirati jedan rejonski centar kome će gravitirati mjesne zajednice.

Tabela 2. Površina centralnih djelatnosti po stanovniku (m^2/st) po nivoima centara

Djelatnost	**m^2/st**	
	Rejonski centar	**MZ**
Trgovina	0,11	0,20
Ugostiteljstvo	0,20	0,20
Uslužno zanatstvo	0,06	0,10
Finansijske, poslovne, tehničke usluge	0,18	0,10
Komercijalne	0,55	0,60
Predškolsko obrazovanje	0,00	0,13
Osnovno obrazovanje	0,00	0,50
Srednje obrazovanje	0,11	0,00
Visoko obrazovanje, nauka i istraživanje	0,14	0,00
Zdravstvo	0,06	0,04
Socijalna zaštita	0,02	0,01
Kultura	0,11	0,12
Javna uprava	0,04	0,04
Vjerski objekti	0,01	0,10
Diplomatsko-konzularna predstavništva	0,03	0,00
Društvene	0,52	0,90
Sveukupno	1,07	1,50

U konceptu razvoja sistema centara predviđa se disperzija kapaciteta centralnih djelatnosti, gdje se, eventualno, pored rejonskog može formirati i jedan lokalni centar.

Tipologija i prostorna struktura urbanog područja

Kvalitetna slika grada i urbanih struktura prvenstveno zavisi od tipološkog definisanja i gradacije urbanih formi primjerenih za određene prostorne cijeline. Projekcijom Plana se postojeći detaljni planovi u najvećoj mjeri uklapaju u tipologijsko određenje pojedinih gradskih područja. Ipak iako sporadično, tipologija određenih prostora je narušena sa ekstremnim zahvatima na pojedinim mikrolokalitetima, a koji prave preveliki kontrast fizičke strukture u prostoru. Tipologija određenih prostora zavisi od više faktora.

Urbanističkim planom se jasno definišu urbana pravila u određenim zonama, a koji će u znatnoj mjeri reducirati mogućnost planiranja i gradnje tipologije neprimjerene za određena područja.

Urbanistički pokazatelji za obuhvate detaljnih planova

Preporučeni koeficijent izgrađenosti prostornih obuhvata (planova) većih od 10,0 ha:

- Za stambene zone na ravnim terenima do 1,0 na padinskim dijelovima do 0,8;
- Za stambeno-poslovne zone: (lokalni i reonski centri) na padinskim dijelovima do 1,0 na ravnim terenima do 1,4;
- Za poslovno-stambene zone: (reonski i sekundarni centri):na padinskim dijelovima do 1,2 na ravnim terenima do 1,6.

Urbanistički pokazatelji za pojedinačne građevinske parcele
Koeficijenti izgrađenosti (Ki) u zavisnosti od veličine parcela (Pp), gabarita i tipologije objekata:
a) koeficijent izgrađenosti (Ki) za građevine manje (niske) spratnosti:
- Pp=350 m^2-750 m^2, Ki=0,8 - 1,4 (ravni teren) i Ki= 0,7 - 1,2 (kosi teren),
- Pp=750 m^2-1500 m^2 Ki=1,5 – 1,9 (ravni teren) i Ki= 1,3 - 1,7 (kosi teren),

b) koeficijent izgrađenosti (Ki) za građevine srednje i više spratnosti:
- Pp=1500 m^2 - 2000 m^2, Ki=2,0 - 2,3 (ravni teren) i Ki=1,8 - 2,1 (kosi teren),
- Pp=2000 m^2 - 2500 m^2, Ki=2,4 - 2,7 (ravni teren) i Ki=2,2 - 2,5 (kosi teren),
- Pp=2500 m^2 - 3000 m^2, Ki=2,7 - 3,0 (ravni teren) i Ki=2,5 - 2,8 (kosi teren).

Navedeni parametri predstavljaju okvirne koeficijente, koji su detaljno razrađeni u Odluci o provođenju plana za slobodnostojeće, dvojne i građevine u nizu, kao obavezujući parametri.

2. CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA

Ciljevi prostornog razvoja proizilaze iz ciljeva utvrđenih planom šireg područja, te strateških opredjeljenja razvojnih dokumenata kako državnih, entitetskih, kantonalnih, tako i međunarodnih (smjernice Evropske prespektive prostornog razvoja - ESDP, Vodeći principi za održivi prostorni razvoj evropskog kontinenta, potpisane i ratificirane konvencije, povelje i dr.). Generalni ciljevi prostornog razvoja su:
- Racionalno korištenje prostora i definisanje prostornih sistema kroz kriteriji ujednačenog - policentričnog razvoja, kao što su sistem gradskih centra, sistem zelenila, sistem sporta i rekreacije, sistem gradskog saobraćaja i druge prateće infrastrukture;
- Ravnomjeran razvoj i planiranje distribucije stanovništva baziran na optimalnoj gustini naseljenosti i racionalnoj izgradnji unutar urbanog područja u cilju uravnoteženog urbanog razvoja i demografskih procesa.
- Razvijanje modela i instrumenata zemljišne politike koji će omogućiti realizaciju planske dokumentacije u planiranom obimu;
- Racionalno korištenje gradskog građevinskog zemljišta za potrebe formiranja stambenih zona;
- Razvijanje privrednih zona i infrastrukture sa tendencijom ka održivom privrednom razvoju, uz stimulisanje i unapređenje proizvodnje, poslovanja, trgovine, uslužnog zanatstva i smještajnih kapaciteta;
- Očuvanje, zaštita i unapređenje svih postojećih izgrađenih urbanih zelenih površina, kako općeg tako i ograničenog korištenja i specijalne namjene;
- Unapređenje, razvoj i izgradnja infrastrukturnih sistema (saobraćaj, telekomunikacije, vodoprivreda, i ostala komunalna infrastruktura) u funkciji jačanja općih uslova razvoja svih djelatnosti u prostoru;
- Podizanje kvaliteta površinskih i podzemnih vodotoka i utvrđivanje minimalno prihvatljivog ekološkog proticaja vodotoke;
- Monitoring kvalitete i kvantiteta površinskih i podzemnih voda, naročito u zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće;
- Uspostavljanje integriranog sistema upravljanja otpadom smanjenjem količina otpada za finalno zbrinjavanje i izdvajanje onih kategorija koje se mogu materijalno i energetski

iskoristiti u granicama tehničkih mogućnosti, ekoloških i ekonomskih dobrobiti te smanjenjem rizika po okoliš i zdravlje ljudi;
- Očuvanje i zaštita kulturno-historijskih i prirodnih vrijednosti;
- Maksimalno očuvanje poljoprivrednog i šumskog zemljišta i njihove vrijednosti, s ciljem poboljšanja upotrebe i njihovog korištenja, kao i aktiviranja zemljišta koja se ne koriste za poljoprivredne svrhe, a predstavljaju značajan potencijal i resurs;
- Poboljšanje kvalitete života integralnim pristupom u planiranju i upravljanju razvojem sagledavanjem svih uticaja na okoliš pri pripremi, donošenju i provedbi planova i programa, te sprječavanje i reduciranje negativnih uticaja na sve komponente okoliša primjenom posebnih uslova i standarda korištenja;
- Ograničiti uticaj prirodnih katastrofa primjenom zaštitnih mjera i što je moguće više otkloniti opasnost od poplava, erozija, odrona, klizišta i drugih nepogoda.

3. PROJEKCIJA URBANOG UREĐENJA/OSNOVNA ORGANIZACIJA PROSTORA

3.1. STANOVNIŠTVO

Analiza prostornih mogućnosti urbanog područja Hadžići, njegova pozicija na razvojnom pravcu Kantona Sarajevo omogućavaju uslove za smještaj 30.000 stanovnika. Ovo takođe proizilazi iz cilja ravnomjernijeg i policentričnog razvoja Kantona Sarajevo, što predpostavlja intenzivniji razvoj urbanih područja u Kantonu Sarajevo.
U 2016. godini na urbanom području Hadžića živi 11.805 stanovnika. Primjećuje se porast stanovništva u odnosu na popisnu godinu, što iznosi 3,7%
Stanovništvo urbanog područja Hadžići rasti intenzivnije nego do sada, te će se nastaviti ispoljene tendencije koncentracije stanovništva na urbano područje Hadžića. Za potrebe urbanističkog planiranja je veoma značajna starosna struktura stanovništva, kako bi se mogli planirati kapaciteti za zadovoljavanje potreba stanovništva (škole, zdravstvene ustanove, kulturne i td.). U urbanom području Hadžića u periodu do 2036. godine se povećava učešće mladih starosnih grupa stanovništva, a smanjuje učešće stanovništva preko 65 godina starosti. Broj domaćinstava će rasti po prosječnoj godišnjoj stopi od 3,5%.
Prosječna gustina naseljenosti će iznositi 20 stanovnika po hektaru, dok su gustine po mjesnim zajednicama prezentirane na grafičkim prilozima.

3.2. NAMJENA, KORIŠTENJE, UREĐENJE I ZAŠTITA POVRŠINA

Osnovni elementi projekcije prostornog razvoja, integracije i zaštite prostora ostvaruju se planiranjem detaljnih namjena prostora i načinom njegovog korištenja.
Planirani razvoj privredne i društvene infratrukture, te koridora infrasturkturnih sistema i površina (saobraćajnih, energetskih i komunalne infrastrukture), naselja i funkcija stanovanja u njima, zahtjevaju preraspodjelu prostora po namjeni i planiranje odgovarajućih površina za razvoj svih funkcija urbanog područja u planskom periodu.
Projekcijom predložene namjene površina, razvrstane po zonama, predstavljaju opću smjernicu za preovlađujuću, odnosno pretežnu namjenu prostora sa definisanim kompatibilnim namjenama i pratećim sadržajima kako same zone, tako i za pojedinačne parcele u okviru zone. Unutar Planom predviđenih zona potrebno je omogućiti sanaciju, rekonstrukciju, interpolaciju i novu izgradnju, te održavanje i zaštitu vodeći računa o područjima prirodnog ili kulturno-historijskog naslijeđa, naglašene ambijentalne vrijednosti.

Projekcijom se vodilo računa o racionalnom korištenju prostora u smislu maksimalnog korištenja već forimranih izgrađenih prostornih cjelina, kao i postojeće, javne komunalne privredne i saobraćajne infrastukture, privrednih i društvenih kapaciteta,a u smislu unapređenja stanja na tim područjima (urbana sanacija i rekonstrukcija). Pri izradi projekcije urbanog uređenja osnovno opredjeljenje je optimalana raspored privrednih, društvenih i javnih sadržaja u širem i užem urbanom području, zelenih površina vodeći računa o tome da se prostori koji nisu bili predmet gradnje u prethodnom periodu ne uređuju pojedinačnim zahvatima, nego integralno pri čemu su date smjernice a i urbani parametri za oblikovanje prostorne cjeline, a u narednim fazam će se predložiti i rokovi za realizaciju planskih opredjeljenja. Ovo, svakako, podrazumijeva i racionalno plansko čuvanje zemljišta i rezervisanje prostora u planskom i postplanskom periodu za potrebe razvoja kako urbanog područja, tako i općine u cjelini (infrastrukturni i saobraćajni koridori), te određenih prostornih cjelina/površina za budući razvoj (površine kojima će se definisati namjena, smjer i obim širenja i uvjeti za opremanje urbanom opremom i opremanje građevinskog zemljišta). Površina užeg urbanog područja iznosi 535.517 m^2 (53,55ha).

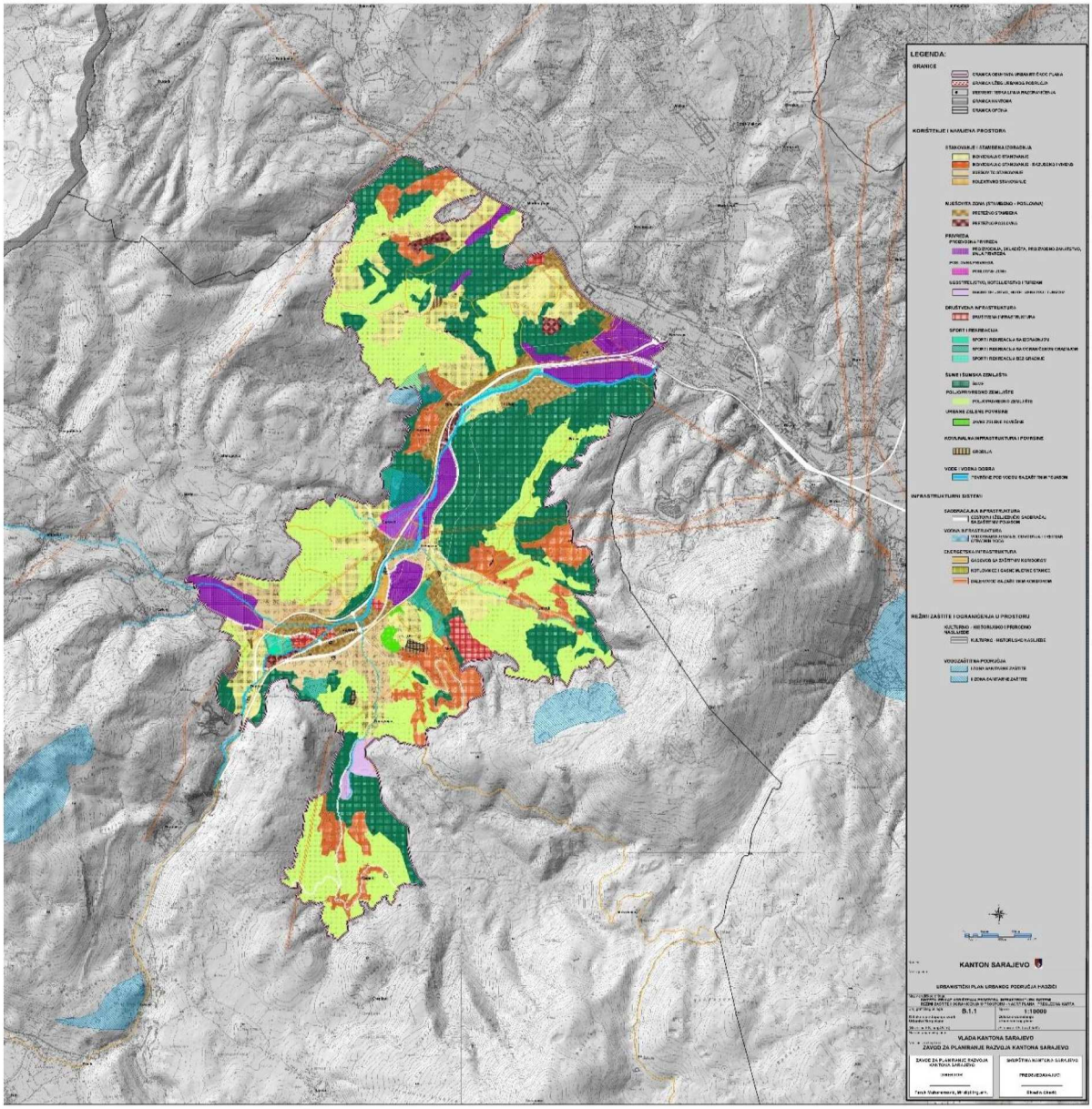

Slika 3 . Sintezni prikaz korištenja prostora, infrastrukturnih sistema, režimi zaštite i ograničenja u prostoru

U obuhvatu urbanog područja izdvaja se sljedeća struktura planiranih namjena površina, i data je u sljedećoj tabeli:

Tabela 3. Bilans površina

R.br.	Namjena površina	Oznaka namjene	Površine	
			ha	%
1	**Stanovanje**			
1a	Stanovanje - individualno	S1	194,17	13,24
1b	Stanovanje - individualno razuđeno	S2	127,57	8,70
1c	Stanovanje - kolektivno	S3	2,56	0,17
1d	Stanovanje - mješovito	S4	59,36	4,04
	∑1		383,66	26,17
2	**Mješovita namjena**			
2a	Mješovita zona – Stambeno poslovna	M1	76,03	5,18
2b	Mješovita zona – Poslovno stambena	M2	11,69	0,79
	∑2		87,72	5,98
3	**Privreda**			
3a	Zone privrede - proizvodna	P1	84,14	5,74
3b	Zone privrede - poslovna	P2	11,81	0,80
3c	Zone privrede – ugostiteljsko-turistička	P3	8,84	0,60
	∑3		104,79	7,14
4	**Društvena infrastruktura**			
4a	Društvena infrastruktura	D	17,78	1,21
	∑4		17,78	1,21
5	**Sport i rekreacija**			
5a	Sport i rekreacija sa gradnjom	R1	4,32	0,29
5b	Sport i rekreacija sa ograničenom gradnjom	R2	15,92	1,08
5c	Sport i rekreacija bez gradnje	R3	3,57	0,24
	∑5		23,81	1,62
6	**Urbane zelene površine**			
6a	Javne zelene površine	Z1	4,59	0,31
	∑6		4,59	0,31
7	**Poljoprivredno zemljište**			
7a	Poljoprivredno zemljište	Pz	386,37	26,35
	∑7		386,37	26,35
8	**Šume**			
8a	Šume	Š	394,91	26,94
	∑8		394,91	26,94
9	**Površine infrastrukturnih sistema**			
9a	Saobraćajne površine		43,19	2,94
9b	Energetika		0,40	0,03
	∑9		43,59	2,97
10	**Vodne površine**			
10a	Vodne površine	V	13,76	0,93
	∑10		13,76	0,93
11	**Površine komunalne infrastrukture**			
11a	Groblja	K2	4,86	0,33
	∑11		4,86	0,33
	UKUPNO 1-11:		**1465,84**	**100**

Na grafičkom prilogu Korištenje i namjene prostora-projekcija-sintezni prikaz dat je prikaz namjena površina koje, uglavnom, predstavljaju pretežne namjene u određenoj prostornoj cjelini ili zoni. Na ovom grafičkom prilogu površine su razgraničene i označene bojom i obilježene sa pripadajućom oznakom.
Po usvajanju projekcije prostornog uređenja na tematskim kartama prikazati će se i pojedinačne namjene koje se mogu naći u okviru pretežnih namjena u svrhu detlajnijeg prikaza prostorne distribucije svih sadržaja i namjena u obuhvatu UP-a.
Planom se definišu uvjeti korištenja po zonama, uvjeti zaštite prirodnih i izgrađenih vrijednosti, te urbani standardi.
U okviru „urbanističkog pravilnika“ definisati će se specifični uslovi uređenja i korištenje prostora za pretežne i komptibilne namjene, a u skladu sa konkretnim uslovima lokacije i što će, ujedno, biti i smjernice za izradu detaljne planske dokumentacije. Pretežne i kompatibilne namjene su opisane u okviru projekcijom definisanih namjena.

3.2.1. STANOVANJE (S)

Na osnovu analize i ocjene stanja stanovanja, definiranih općih i posebnih ciljeva, u skladu sa ciljevima održivog i integriranog razvoja[3], potrebno je, prije svega racionalno koristiti gradsko građevinsko zemljište za potrebe formiranja stambenih zona, uz minimalno širenje naselja; definirati pravila, uslove, tehnologije i tehnike građenja, te standarde za stanogradnju, regulisati odnose sa aspekta vlasništva i racionalnog korištenja stambenog fonda u okviru urbanističkih cjelina (obuhvati regulacionih planova); spriječiti dalju bespravnu izgradnju unaprijeđenjem procesa pribavljanja odobrenja za građenje; podići kvalitet urbanog standarda stanovanja (opremiti sve urbane cjeline zelenilom, društvenom infrastrukturom, komunalnom infrastrukturom i saobraćajem); unaprijediti i održavati stanje postojećeg stambenog fonda, a posebno u gradskom jezgru i užem urbanom području; razviti modele i instrumente zemljišne politike, te unaprijediti ekonomske odnose u stambeno-komunalnoj oblasti, koji će omogućiti realizaciju planiranih ciljeva u oblasti stanovanja, između ostalog poboljšati standard stanovanja; spriječiti ´gomilanje´ građevinskog zemljišta, a posebno u zonama stanovanja, koje nije operativno za građenje, posebno vodeći računa o densifikaciji ili progušćavanju zona stanovanja fokusiranoj samo na za to prikladne lokalitete (opremljene komunalnom i saobraćajnom infrastrukturom); vratiti dignitet planiranju stanovanja realizujući novu stanogradnju samo na prethodno pripremljenom i opremljenom gradskom građevinskom zemljištu; voditi računa o novim ´zelenim´ pristupima planiranju i na taj način u narednih dvadeset godina stvoriti preduvjete za kvalitetniji urbani život u mješovitim i stambenim zonama (vidi Europski zeleni plan – Težnja da Europa bude prvi klimatski neutralan kontinent)[4].

Zone stanovanja
U skladu sa opredjeljenjima za stanovanje iz Zakona o prostornom uređenju Kantona Sarajevo, kao i planova višeg reda koje je Zavod pripremio u proteklom periodu prepoznaje se struktura, odnosno urbana forma izgrađenih područja u okviru kojih su:

- Zona kompaktnog užeg urbanog područja,
- Zona urbanog područja u kojoj je dominantno individualno, te
- razuđeno stanovanje i vikend naselja locirana na obodu urbanog područja, pretežito na površinama koje nisu bile obuhvaćene ranijim urbanističkim planom.

[3]Održiva Europa do 2030.
[4]Europski zeleni plan (europa.eu)

Ovakva urbana forma je okvir za dalji razvoj stanovanja, a koja je precizirana ovim Urbanističkim planom i Odlukom o provođenju plana koja sadrži elemente za detaljniju regulaciju urbanističkih cjelina – obuhvata regulacionih planova i urbanističkih projekata, te pojedinačnih parcela.
Veoma bitno je naglasiti da trenutno ne postoje instrumenti kontrole zemljišne politike na nivou Kantona Sarajevo fokusirani na implementaciju planova u oblasti stanogradnje, te da mjere za provođenje Urbanističkog plana mogu poslužiti kao prijedlog za noveliranje zakona i kreiranje efikasnih politika u oblasti stanovanja, a posebno tzv. socijalnog stanovanja, privatno-javnih partnerstava kojim bi se osigurala gradnja društvene, komunalne i saobraćajne infrastrukture, te sprječavanje tzv. ´gomilanja´ građevinskog zemljišta koje nije operativno za građenje, a u cilju stvaranja preduvjeta za održivi rast i razvoj Kantona Sarajevo.

U tom smislu mogući pravci razvoja stanovanja u predstojećem planskom period su:

- (re)definiranje urbanističkih cjelina unutar kojih je organizovano postojeće stanovanje u smislu razvijanja sistema odnosno tipova stambene izgradnje (individualno, kolektivno, razuđeno stanovanje i vikend naselja) kao prostornih cjelina, te povezivanje ovih cjelina u urbani sistem u cjelini:
  - poboljšavanje odnosa kolektivne i individualne stambene izgradnje u korist kolektivne kao racionalnijeg načina korištenja zemljišta, ali uz preduvjet prethodnog opremanja građevinskog zemljišta saobraćajnom i komunalnom infrastrukturom,
  - poboljšavanje opremljenosti urbanističkih cjelina komunalnom i saobraćajnom infrastrukturom, te njihovo uključivanje u gradske infrastrukturne sisteme,
- ujednačen i održiv raspored stanovanja, uvažavajući kulturno-historijski značaj vrijednih stambenih cjelina, prirodno naslijeđe, kao i morfološka i prirodna ograničenja, te opremljenost saobraćajnom i komunalnom infrastrukturom,
- klasificiranje i unaprijeđivanje građevinskog fonda stanovanja uvođenjem propisanih parametara, sadržaja i urbane opreme (zelenilo, komunalna i društvena infrastruktura i dr.)[5]:
  - definisanje pravila regulisanja stanovanja unutar pripadajućih urbanističkih cjelina i kategorizacije, te veza sa odlukom o provođenju Plana,
  - poboljšavanje urbanog standarda stanova, posebno opremljenosti instalacijama,
  - senzibilizacija i osvještavanje profesionalaca i stanovništva na ekološku, održivu gradnju i zabranu zagađivanja okoline,
  - obnova bivših radničkih naselja i objekata devastiranh u ratu,
- redefinisanje odnosa planiranja i vlasništva u smislu planskog tretiranja socijalnog kolektivnog stanovanja, obzirom da kategorija društvenog kolektivnog stanovanja više ne postoji.

3.2.2. MJEŠOVITA ZONA (M)

Mješovite zone su multifunkcionalne i predviđene su za realizaciju stambenih, stambeno-poslovnih i poslovnih objekata i pratećih objekata javne, društvene i poslovne infrastrukture. Pored osnovnih i pratećih sadržaja u okviru zone planiranih na zasebnim parcelama, moguća je i kombinacija kompatabilnih sadržaja u okviru samih objekata. Ove zone su diferencirane kao: pretežno stambene(M1) i pretežno poslovne (M2). Odabir tipa zone ovisi od namjene

[5] Sistem centara – M. Ćuković, Le Conseil d'Arrondissement – Paris, GUP Zagreba

kontaktnih zona, saobraćajne pristupačnosti i opremljenosti šireg područja sadržajima poslovanja, javne i društvene infrastrukture. Djelatnosti koje imaju negativan uticaj na okoliš (npr. stari proizvodni pogoni) u centralnim područjima i koje iziskuju veliku frekvenciju teretnog saobraćaja, se izmještaju iz centralnih dijelova urbanih područja ili im se namjena mijenja u mješovitu M1 ili M2.

Pretežno stambena M1

Na ovim površinama postojeći i planirani objekti su pretežno stambene namjene i zauzimaju minimalno 40% ukupne površine zone. Tipologija i metoda izgradnje stambenih objekata je u skladu s tipologijom navedenom u poglavlju stanovanje. U ovim zonama može se odobriti izgradnja objekata nestambenih sadržaja koji ne ometaju osnovnu namjenu, a u funkciji su zadovoljenja svakodnevnih potreba stanovnika ovog područja. Prateći sadržaju mogu biti i kao jednonamjenski objekti na zasebnoj parceli ili u sklopu stambene građevine.

Procentualna zastupljenost površina pretežnih i pratećih namjena: stambene površine - 40 do 70%, poslovne površine - 20 do 30%, saobraćajne površine - 10 do 15% , društvena infrastruktura 15 do 20%, proizvodne/privredne površine - 0 do 5% i zelene površine min. 30% građevinske parcele.

Ove zone se lociraju duž magistralne ceste M-17 i duž magistralne ceste M-5 (blizine autoputa Vc) u okviru postojećih izgrađenih struktura stambene i poslovne namjene, sa mogućnošću interpolacije ovih i kompatibilnih sadržaja, u urbanom području gdje su prethodnim planom bile predviđene isključivo kao stambene ili poslovne zone i nisu privedene konačnoj namjeni, te na područjima koja nisu bila tretirana prethodnim Urbanističkim planom (promjena granice urbanog područja), a u svrhu kontrolisanog širenja stambenih zona, racionalnijeg korištenja prostora, interpolacije društvenih i poslovnih sadržaja.

Pretežno poslovna M2

Na ovim površinama postojeći i planirani objekti su pretežno poslovne namjene i zauzimaju minimalno 40% ukupne površine zone. Djelatnosti u okviru objekata poslovne namjene i pratećih sadržaja ne smiju ometati stanovanje kao jednu od funkcija zone. Objekti stanovanja i pratećih sadržaja mogu se graditi na zasebnim parcelama ili u sklopu poslovnih objekata.

Procentualna zastupljenost površina pretežnih i pratećih namjena: stambene površine - 20 do 30%, poslovne površine - 40 do 70% (10 do 30%), saobraćajne površine - 10 do 15%, društvena infrastruktura - 5 do 15% (30 do 60 %), proizvodne/privredne površine - 0 do 5% i zelene površine min. 30% građevinske parcele

Ove zone se lociraj se lociraju duž magistralne ceste M-17 i duž magistralne ceste M-5 (blizine autoputa Vc) u okviru postojećih izgrađenih struktura stambene i poslovne namjene, u urbanom području gdjee su prethodnim planom bile predviđene isključivo kao stambene ili poslovne zone i nisu privedene konačnoj namjeni, na područjima koja nisu bila tretirana prethodnim Urbanističkim planom (promjena granice urbanog područja) i na padinskim i rubnim dijelovima urbanog područja. (karakteriše ih pretežno društvena namjena sa elementima poslovanja i stanovanja obzirom da su isti deficitarni na ovim područjima), a u svrhu jednake dostupnost usluga za sve korisnike prostora.

3.2.3. PRIVREDA (P)

Za postizanje održive i uravnotežene ekonomske strukture urbanog područja Hadžići, ključne mjere uključuju modernizaciju i proširenje postojećih kapaciteta, poticanje učinkovite upotrebe resursa, podršku održivom rastu proizvodnje, investicije u obuku radne snage, razvoj tehnoloških parkova, unapređenje javnog prijevoza, podršku malim i srednjim

poduzećima, modernizaciju industrijske proizvodnje sukladno ekološkim standardima, poticanje turizma i inovacija te investiranje u nove privredne grane. Ove mjere će omogućiti Hadžićima održiv i uravnotežen ekonomski razvoj, doprinoseći lokalnom napretku i povezanosti s okolnim urbanim područjima, posebno Sarajevom.

Kada je u pitanju proizvodna namjena, osnovni koncept privrednih djelatnosti urbanog područja Hadžići su privredne/industrijske zone čiji se dalji razvoj zasniva na lociranju privrednih sadržaja u privrednim zonama duž željeznice i magistralne ceste M-17. Privredne zone predstavljaju savremeni oblik organizovanja prostora koji u pravilu sa tehnološkog, ekonomskog i ekološki naprednog aspekta trebaju biti samoodržive pa se u sklopu pretežne namjene pojavljuju se i prateće namjene kao što su: komercijalni objekti, administracija, društvena infrastruktura i drugo. Na području Općine Hadžići dominiraju kompanije proizvodne namjene. Evidentno je da postojeći kapaciteti ovog urbanog područja zadovoljavaju razvojne potrebe, što ne isključuje mogućnost unaprijeđenja postojećih kapaciteta, vodeći računa o dosljednoj primjeni standarda vezanih za zaštitu okoliša i smanjenje negativnih učinaka proizvodnje na okoliš i stanovništvo. Zbog mogućnosti širenja i razvijanja kapaciteta navedena namjena traži veće površine što uglavnom nudi urbano područje Hadžića uz kvalitetnu konekciju na željeznički i cestovni saobraćaj. Ovakvi kapaciteti locirani su na Mostarskom raskršću, Merdžanović polju, privrednoj zoni Hadžići, Tehničkom remontnom zavodu i bivšoj kasarni Žunovnica.

U Općini Hadžići postoji potreba za širenjem kapaciteta za poslovnu namjenu što je identificirano i konceptom projekcije površina. Poslovnu namjenu definišu poslovne zone koje ponudom i obimom definišu urbani razvoj, te su kao takvi planirani u Donjim Hadžićima – lokalitet Garovci. Naravno, neophodno je imati na umu specifične potrebe tržišta i prilagoditi namjenu djelatnostima koje na području ove općine bilježe trendove rasta i pokazuju odgovarajući razvojni potencijal.

Rast i razvoj turizma u urbanom području Sarajeva ima direktan utjecaj na kretanja i aktivnosti u ovoj oblasti na urbanom području općine Hadžići. Važno je uzeti u obzir osnovne principe urbanog razvoja kako bi se osigurao održiv i kvalitetan razvoj i otvorila mogućost povezivanja ugostiteljskih i smještajnih kapaciteta sa centrima razvoja svih vidova turizma slijedeći međunarodne standarde kvaliteta ponude smještaja i usluga. U cilju adekvatne reakcije na tržišna kretanja, otvara se potreba formiranja novih kapaciteta za ugostiteljsko turističku namjenu, prvenstveno korištenjem prostora u Žunovnici. Planiranje građevinskih struktura i opremanje infrastrukturom treba provesti na način da se oblikuje struktura koja će u kombinaciji s zelenim i vodenim površinama biti vizuelno prihvatljiva i neagresivna u prostoru.

3.2.4. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA (D)

Kapaciteti društvene infrastrukture se usmjeravaju u područja intezivne koncentracije stanovništva kako bi se obezbijedilo ravnomjerno zadovoljenje potreba stanovništva.
To se prvenstveno odnosi na kapacitete predškolskog i osnovnog obrazovanja, kapacitete zdravstvene i socijalne zaštite (smještajnih, savjetovališta, uslužnih kapaciteta itd.), javnu upravu, te na kapacitete kulture (svih sadržaja kulture) i vjerske objekte. Potrebni kapaciteti društvne infrastrukture po stavniku su deifinisani prema nivoima centara i obrađeni su u poglavlju 5.3. Karakteristike razvoja centara.

Sadržaji društvene infrastrukture se mogu naći i u okviru mješovitih zona pretežno stambene ili poslovne namjene koju kao pretežnu namjenu karakteriše pretežno društvena namjena sa elementima poslovanja i stanovanja u područjima na kojima su ovi sadržaji deficitarni, te u okviru ostalih zona kao komaptiblinisadražji (npr. zone stanovanja, sporta i rekreacije).

3.2.5. TURIZAM, SPORT I REKREACIJA (SR)

Projekcija razmještaja sportsko-rekreativnih površina bazira se na disperznom rasporedu novih zelenih površina kao rekreativnih, sportsko - rekreativnih i turističkih sadržaja u užem i širen urbanom područja Hadžića po principu jednake dostupnosti ove usluge svim stanovnicima.

Sport i rekreacija sa gradnjom (R1)
Podrazumijeva gradnju sportskih dvorana, stadiona i drugih zatvorenih ili otvorenih sportskih objekata i drugih kompatibilnih sadržaja koji upotpunjuju navednu djelatnost kao što su trgovački centri, hoteli i drugi komercijalni sadržaji. Urbanističko tehnički uvjeti za svaku ovu zonu jasno definišu sadržaje i njihovo dimenzioniranje shodno karakteristikama prostora i okruženja u kome se nalaze.
Ukupna površina sadržaja koji upotpunjuju osnovnu namjenu ne može biti veća od površine sportskih sadržaja. Pretežna namjena sporta i rekreacije sa gradnjom podrazumijeva 70-80% površine koja se odnosi isključivo na tu namjenu, dok se ostali prateći sadržaji mogu kretati od 20-30% u zavisnosti od potrebe. Koefcijent izgrađenosti je od 0,4 – 1, a procenat izgrađenosti je 15 - 20%. Kod realizacije sportsko-rekreacionih sadržaja ukupna BGP je veća od 5.000 m2 po hektaru.

Sport i rekreacija sa ograničenom gradnjom (R2)
Podrazumijeva gradnju različitih sportskih i drugih kompatibilnih sadržaja pod određenim uslovima i u skladu s veličinom određenog lokaliteta za sport i rekreaciju kao i sa potrebama gravitirajućeg stanovništva. Planirani su sadržaji društvene infrastrukture - objekti rehabilitacijskih centara i domova za stanovništvo treće dobi, komercijalni sadržji - boutique hoteli, hosteli, ugostiteljski sadržaji i eko kampovi, sanitarije, svlačionice,otvoreni sportski tereni, trim staze,biciklističke staze a na rubovima pojedinih zona prema vanurbanim područjima predviđeni su kapaciteti za humani smještaj životinja i kućnih ljubimaca. Predložena/planirana/ ukupna tlocrtna površina kreće od 300 do 1.500 m2 po hektaru, odnosno BGP se kreće od 1.000 do 4.000 m2/ha. Planirani koefcijent izgrađenosti iznosi od 0,1 do 0,4, dok je procenat izgrađenosti od 3 do 15%.

Sport i rekreacija bez gradnje (R3)
Podrazumijeva gradnju sportskih terena i manjih pratećih sadržaja kao što su ugostiteljski objekti, sanitarije, svlačionice, trim staze, šetnice, otvoreni sportski tereni, manji objekti edukativno znanstvene namjene, tačke/vidikovci/ i potezi panoramskih vrijednosti.
Planirana ukupna tlocrtna površina objekata u ovoj zoni ne može prelaziti 150 m2 po hektaru, odnosno makismalna BGP iznosi 300m2/ha. Ovu zonu definiše nizak koefcijent izgrađenosti do 0,1 te procenat izgrađenosti do 3%.

Rekreacija (R4)
Javlja se kao prateća namjena tj. režim u sklopu nekih drugih pretežnih namjena kao što su zelenilo, parkovi, šume i izletišta, pa se rekreacija kao takva javlja u vidu biciklističkih i pješačkih staza, područja i poteza za odmor i rekreaciju, opremljenim mobilijarom i na taj

način omogućavaju se stanovništvu određene vrste rekreacije i svakodnevni pristup rekreativnim površina i rekreativnim aktivnostima.
Za ove zone planirani su urbanističko-tehnički uslovi pod kojim bi se na određenim distancama od minimalno 1.000 m mogli pojaviti punktualni sadržaji koji su karakteristični za sportsko-rekreativna područja bez gradnje. Ove zone bi se definisale kroz planske dokumente nižeg reda sa parametrima, odnosno urbanističko – tehničkim uslovima za pojedinačnne građevinske parcele, koji ne mogu prelaziti parametre utvrđene u zonama sporta i rekreacija bez gradnje (R3).
Planom su planirani i tematski parkovi kao turistički punktovi posebno atraktivni za mlađu populaciju stanovništa.
Projekcijom Plana i prostornim rješenjem, planirano je uređenje obala rijeke Zujevina i njenih pritoka, kao rekreativnih i sportsko-rekreativnih zona i površina. Davanjem značajnije uloge obalama ovih rijeka za rekreativne i sportske sadržaje, odnosno prostornim rješenjem te zone i površine uređuju se primjenom mjera zaštite kojima se čuvaju osobitosti tla, vode i krajolika i sukladno sa prirodnim karakteristikama prostora ne narušavajući reljefna i druga obilježja.

Turizam
Općina Hadžići raspolaže značajnim prirodnim potencijalom za razvoj turizma naročito u oblastima zdravstvenog, sportsko – rekreativnog i kulturno historijskog.
Planirane površine i punktovi su raspoređeni i prostorno razvijani kao policentrične turističke zone.
Razvoj novih sportskih centara i objekata planiran je u svrhu racionalnijeg korištenja prirodnih resursa za različite vrste sporta, rekreacije i turizma, sa maksimalnom pripremom kriterija za zaštitu i očuvanje okoliša, kulturne baštine i prirodne sredine.

3.2.6. URBANE ZELENE POVRŠINE (Z)

Urbane zelene površine su svi javni i privatni otvoreni prostori u urbanim sredinama, prvenstveno pokriveni vegetacijom, koji su direktno (aktivna i pasivna rekreacija) ili indirektno (zaštita tla, vode, klime, buka i sl.) na raspolaganju korisnicima.
Na osnovu metodologije prikupljanja i obrade podataka urađena je kategorizacija zelenila prema načinu korištenja i mogućnosti pristupa na tri osnovne kategorije:

Javne zelene površine (Z1) predstavljaju površine, gdje je zelenilo pretežna namjena i koje su dostupne/na rapolaganju svim građanima i grafički se prikazuju samo površine veće od 0.5 ha. na tematskim kartama.-Javne zelene površine dijele se na podkategorije:
-park-šuma (Z1-1), park (Z1-2)-(pov veće od 10000 m²), -lokalni park (Z1-3) (od 5000-10000 m^2), zaštitno zelenilo (Z1-4), linijski sistemi zelenila uz saobraćajnice i korita rijeka, te prateće namjene koje se ne prikazuju na karti džepni park (od 2000-5000 m2), zeleni skver (od 0-2000 m2), (prateća namjena, ne prikazuju se na karti).

Tematske zelene (Z2) površine su površine za čije je normalno funksionisanje i održavanje potrebeno stručno vođenje i često imaju kontrolisan pristup. Tematske zelene površine dijele se na sljedeće podkategorije:
-zoološki vrt (Z2-1), arboretum (Z2-2) ,botanička bašta (Z2-3), arheološki park (Z2-4).

Zelenilo na građevinskim parcelama predstavljaju prateću namjenu unutar drugih pretežnih namjena, te se ne prikazuje u grafičkom dijelu ovog Plana. Osnovna podjela zelenila na građevinskim parcelama prati podjelu namjena porostora rađenu po Metodologiji

za izradu dokumenata prostornog uređenja i podjeljeno je na: zelenilo stanovanja, društvene i komunalne infrastrukture, sporta i rekreacije i privrede.

Geografski položaj urbanog područja Hadžića, njegovi prirodni, stvoreni i drugi uslovi ne stvaraju potrebe za planiranjem većih zelenih „masiva“ urbanog zelenila tipa park-šuma, parkova i sl. upravo zbog blizine šumskih masiva koji se pružaju sve do samog centra užeg urbanog područja Hadžića. Neposredni kontakt sa parkom prirode „Igman-Bjelašnica“ te velikim sistemima šume koji se pružaju do samog centra Hadžića omogućava ostvarivanje osnovnih zaštitnih funkcija zelenila u smislu proizvodnje kisika, stvaranja povoljnog mikroklimata, povezivanje urbanog i vanurbanog zelenila i sl. Međutim, to ne znači da se treba zanemariti potreba za formiranjem javnih zelenih površina koje pored gore navedenih funkcija imaju i vrlo važnu socijalno- društveno-kulturnu ulogu. To se prvenstveno treba ostvarivati kroz formiranje disperzno raspoređenih javnih zelenih površina tipa parkova, lokalnih i džepnih parkova, skverova i trgova, koji trebaju biti ravnomjerno raspoređeni po teritoriji općine i lako dostupni.

Prdnacrtom Urbanističog plana Hadžića nisu planirane tematske zelene površine.

Osnovni principi uređenja zelenila na građevinskim parcelama zavisi prvenstveno od načina funkcionisanja i organizacije rada osnovne namjene, te potreba korisnika.U užem urbanom području i konsolidiranim područjima te tamo gdje zbog prostornih, geomorfoliških i vlasničkih odnosa nije moguće planirati značajnije javne zelene površine, velika pažnja se posvećuje očuvanju postojećih i formiranju novih otvorenih zelenih površina, u okviru vlasničkih/građevinskih parcela, koji pored ostalih funkcija, pružaju i mogućnost javnog korištenja i socijalne integracije korisnika.

Obzirom da ove zelene površine predstavljaju prateću namjenu/sadaržaj u okviru drugih pretežnih namjena, kako takve se ne prikazuju na grafičkim prilozima zbog kartografske razmjere, ali se u tekstualnom obrazloženju i kroz Odluku o provođenju Plana definišu normativi i pravila za njihovo planiranje i unapređenje.

3.2.7. POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE (PZ)

Osnovno plansko usmjerenje poljoprivrednog zemljišta urbanog područja (PZ) zasniva se na zadržavanju, trajnoj zaštiti i očuvanju vrijednih poljoprivrednih zemljišta urbanog područja, utvrđenih na osnovu izvršenog bonitiranja poljoprivrednog zemljišta, koje je dalo elemente za utvrđivanje optimalnih proizvodnih mogućnosti, kao i neophodne mjere uređenja i zaštite.

U cilju trajne zaštite i očuvanja utvrđenih visokovrijednih poljoprivrednih zemljišta, a polazeći od kriterijuma položaja u odnosu na osnovne tipove gradskog tkiva Planom su definisane dvije kategorije:

- Poljoprivredne površine na rubnim dijelovima urbanog područja- „Poljoprivredno zemljište (PZ)“ (pretežna namjena);
- Poljoprivredne površine unutar i oko užeg urbanog područja- Urbani vrtovi (UV) (prateća namjena).

Namjenu Poljoprivredno zemljište (PZ) definišu poljoprivredne površine veličine od 0,5 ha udaljene od gradskog jezgra i drugih pretežno stambenih građevinskih zemljišta, većinom zastupljene u rubnim dijelovima urbanog područja i ista je prikazana na grafičkom prikazu Sintezni prikaz korištenja i namjene prostora. Poljoprivredno zemljište se velikim dijelom nalazi u privatnom vlasništvu i konstantno je izloženo tendenciji nestanka i narušavanja

njegovog kvaliteta, posebno uslijed neplanske gradnje, širenja građevinskog zemljišta, neracionalnog korištenja i zagađenja, erozije i klizišta.
Planom se predviđa:
- trajna zaštita, očuvanje i povećanje visoke prirodne plodnosti poljoprivrednog zemljišta,
- unapređenje sadašnjeg stanja i korištenja poljoprivrednog zemljišta, poboljšanje ekoloških i ekonomskih uslova poljoprivredne proizvodnje,
- stimulisanje proizvodnje krompira, mahunarki, kukuruza i drugog povrća, te uzgoj stoke i proizvodnju mlijeka i mesa na poljoprivrednom zemljištu I agrozone,
- očuvanje i korištenje poljoprivrednog zemljišta II agrozone kao livada, pašnjaka i voćnjaka, za proizvodnju hrane, prvenstveno mlijeka i mesa, a zatim žita, krompira, povrća i voća,
- povećanje ambijentalne i pejzažne vrijednosti poljoprivrednog područja, obavezno provođenje protuerozivnih mjera na poljoprivrednim zemljištima sa izraženim nagibom i erozivnim obilježljima,
- privredne djelatnosti za potrebe poljoprivredne proizvodnje i seoskog turizma na zemljištu u okviru porodičnog gazdinstva, odnosno izgradnja građevina u funkciji poljoprivrede i seoskog turizma: farme/objekti za smještaj i intenzivni uzgoj i preradu stoke, građevine (stambene i privredne) za vlastite potrebe i u funkciji obavljanja poljoprivredne proizvodnje i/ili seoskog turizma.
- višenamjensko korištenje geotermalnih voda u poljoprivrednoj proizvodnji i razvoju novih djelatnosti za proizvodnju hrane.

Urbani vrtovi predstavljaju poljoprivredna zemljišta površine do 0,5 ha koja se javljaju kao prateća namjena u sklopu drugih pretežnih namjena kao što su stanovanje, društvena namjena, sport i rekreacija i ista se grafički ne prikazuju. Ova kategorija poljoprivrednog zemljišta se uglavnom javlja u obliku privatnih bašta u područjima individualnog stanovanja u formiranom tkivu užeg urbanog područja, te je iste potrebno sačuvati i valorizovati. Planom se predviđa i podsticanje formiranja novih urbanih vrtova u obliku privatnih bašta, vrtova uz objekte društvene infrastrukture, društvenih vrtova, kao i ozelenjenih terasa, balkona, fasada i krovova koji zajedno imaju značajnu ulogu u mreži urbanih zelenih površina i poboljšanja životnih uslova u gradu.

3.2.8. ŠUME I ŠUMSKO ZEMLJIŠTE (Š)

Osnovno plansko usmjerenje se zasniva na unapređenju sadašnjeg stanja, vrijednosti i šumovitosti radi opće korisnih funkcija šuma i očuvanja životne sredine. Šumski kompleksi kao elementi urbane matrice su strukturna komponenta gradskog pejzaža, treba da se obnavljaju i nastaju kao dio prirodno-geografskih i geomorfoloških cjelina, ali isto tako društvenih, političkih i ekonomskih okvira. Ovo podrazumjeva njihovo definisanje ne samo kroz odnos, rastojanje, formu već i cjelovito funkcionalno – prostorno značenje u sklopu složenog urbanog tkiva integrisano sa ostalim gradskim sadržajima.

Šume su dobra od općeg interesa i zahtijevaju posebnu brigu i zaštitu kako pojedinca tako i društvene zajednice u cjelini, tako i u smislu jačanja svijesti, svjesnosti tog istog pojedinca i društvene zajednice u očuvanju i unapređenju šuma i šumskog zemljišta. Ovim se nameće neophodnost potrebitog razvoja čitavog niz programa i aktivnosti u ovom planskom periodu, u interaktivnom učešću pojedinca, svih segmenata društva i društvene zajednice u pogledu očišćenja, poboljšanja, unapređenja, očuvanja i zaštite prirodnih vrijednosti šuma i šumskog zemljišta, a samim tim vođenju računa o nivou i oblicima načina

korištenja „eksploatacije“ šuma u urbanom području, u okviru zona šume i šumskog zemljišta utvrđenih Planom. Jedan od vidova u očuvanju i zaštiti šuma i šumskih zemljišta trebaće se ogledati kroz opredjeljenja institucija na nivou Kantona Sarajevo za izdvanjem šuma posebne namjene. Planom se šumski kompleksi maksimalno čuvaju i predstavljaju ravnopravni gradski prostor, karakterističan po specifičnom načinu korištenja, a koji poboljšava uslove života u urbanom području.

Da bi se obezbjedila zaštita, očuvanje i efikasno korištenje šuma u urbanom području, potrebno je usmjeriti njihov dalji razvoj u skladu sa prostornim mogućnostima i potrebama stanovništva, te odnosa privatnih i državnih šuma, načina korištenja, okrupnjavanje državnih šuma kroz planiranje otkupa, supstituciju privatnih šuma i šumskih zemljišta, otvorenost prema obnovljivim izvorima energije i dr. U skladu sa ovim, u narednoj fazi planiranja potrebno će iznaći odgovore i mogućnosti pronalaska određenih kompromisnih i svakih drugih rješenja u očuvanju i zaštiti ovih šuma i šumskih zemljišta kako kroz prava i interes pojedinca, tako i kroz intres društvene zajednice i države u cjelini. Ovim se u okviru šuma i šumskog zemljišta nameće detaljnija kategorizacija planskog karaktera, na urbane šume i šume posebne namjene.

U perspektivi treba će raspraviti i eventualno definisati, ko i kako će propisati i „gospodariti“ navedenim vrstama šuma i šumskog zemljišta, posebno one koje imaju nekomercijalni karakter odnosno predstavljaju prvenstveno zaštitne šume, u cilju očuvanja i zaštite biodiverziteta, izvorišta,vojnih objekata i dr.

3.2.9. POSEBNA NAMJENA (PN)

Planomje predviđena:
-prenamjena prostora neperspektivnih lokacija koje je Ministarstvo odbrane BiH predalo Vladi Federaije BiH i civilnim strukturama i omogućiti njihovo korištenje u skladu sa interesima subjekata planiranja na svim nivoima uz uslove i saglasnost Ministarstva odbrane BiH.
U obuhvatu Plana nalaze se dvije neperspektivne lokacije Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH koje su predate Vladi Federacije BiH i civilnim strukturama na korištenje. Na ovim područjima moguće je izvršiti prenamjenu prostora i planirati koršitenje u druge svrhe. To su kasarne „Ušivak“ i “Žunovnica“.
Planom je predviđeno da se ova područja tretiraju kao površine planirane za budući razvoj, a u ovisnosti od veličine i položaja, opremljenosti infrastukturom i postojeće namjene lokacije. Za iste je predložena namjena za koju se lokacija rezerviše/planira (privredni i poslovni kompleksi, prometne površine ili za potrebe kluturnih manifestacija, obrazovanja, socijanog zbrinjavanja osoba u stanju potrebe i sl, te sporta i rekreacije). Obzirom na opremljenost komunalnom infrastrukturom ove lokacije su pogodne za formiranje adekvatnih centara za potrebe crvenog krsta i civilne zaštite u slučaju „više sile“.
Ove lokacije će se adekvatno tretirati kroz izradu detaljnih planskih dokumenata, a primjenivati će se urbanističko tehnički uslovi definirani urbanističkim planom za predmetnu namjenu i u skladu sa područjm na kom su locirane.
Planom je predviđena sljedeća prenamjena neperspektivnih lokacija koje su predate civilnim sturkturama na korištenje, a nisu povedene konačoj namjeni:

- Kasarna "Žinovnica"- u zonu privrede ,
- Kasarne „Ušivak“ – područje za dalji razvoj (po prestanku koruištenja ovog prostora za potrebe smještaja migranta-odrediti će se prenamjena, a u skladu sa potrebama i zahtijevima korisnika područja na kom se nalaze, te detaljnim analizama.

3.2.10. POVRŠINE INFRASTRUKTURNIH SISTEMA (IS)

Infrastukturni sistemi i površine su prostorni sistemi, koji se u skladu sa namjenom i funkcijom ne mogu sagledavati isključivo za samo predmetno urbano područje, nego i za šire područje općine, Kantona pa čak i Federacije i Države, u ovisnosti od tipa infrastrukture i sistema na koji su uvezani.

3.2.10.1. SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA

Na osnovu utvrđenog, analiziranog i ocijenjenog stanja, definisanih opštih i posebnih ciljeva, namjene površina i rasporeda aktivnosti u prostoru, saobraćaj je analiziran i rješavan kao jedinstven sistem, s tim da se urbano područje Sarajeva, Hadžića i Ilijaša tretira kao kontinualan prostor, dok je urbano područje Trnova tretirano kao dio sistema koji je fizički dislociran.

Jedan od najvažnijih parametara za saobraćajno planiranje koji je proistekao iz Ankete jeste podatak o mobilnosti na području Kantona Sarajevo i njegove okoline. Prema rezultatima ankete domaćinstava ona iznosi 2,09 kretanja po po osobi i danu.

Raspodjela kretanja po vidu prevoza u Sarajevu: 49% - pješačenje, 22,3% javni gradski prevoz (autobus 37,2%, tramvaj 34,9%, trolejbus 17,8%, minibusa 8,4%, dok su ostali zanemarivi), 22,1% - putnički automobil, 0,4% - javni međugradski prevoz, 0,3%-dvotočkaši, 5,6% - ostali vidovi prevoza.

Raspodjela motorizovanih kretanja skoro je jednaka onoj između kolektivnih i individualnih vidova. Najveće je učešće putovanja putničkim automobilom 50,0%, a slijedi javni gradski prevoz sa 48,8%, dok su ostali načini kretanja zanemarivi.

Osnovnu planiranu mrežu cesta i ulica čine: autoceste, brze ceste, magistralne, regionalne te lokalne ceste, odnosno ulice, međusobno povezane u jedinstven podsistem mreže cesta (ulica). Zavisno od funkcionalnih i saobraćajno tehničkih karakteristika, mreža je kategorisana u skladu sa važećom zakonskom i podzakonskom regulativom, a prostorno razmještena u zavisnosti od namjene površina, te vrste, obima i svrhe saobraćajnih tokova.

Planirana mreža autocesta, brzih i magistralnih cesta, naslanja se na postojeću mrežu, odnosno cestovne pravce, a koridori planiranih primarnih saobraćajnica uglavnom prate doline rijeka Bosne, Zujevine, Željeznice i Miljacke.

Kategoriju autoceste ima dionica autoceste multimodalnog transportnog koridora Vc na području Kantona Sarajevo u općini Hadžići. Magistralna cesta M17 prolazi kroz urbano područje Hadžića a magistralna cesta M5 manjim svojim dionicama prolazi kroz urbano područje Hadžića. Od regionalnih cesta u Hadžićima imamo R442a. Zbog velikog broja lokalnih cesta, one ovdje neće biti nabrajane nego prikazane na grafici i iskazane dužinama u tabelarnim prikazima i dijagramima.

Na osnovu utvrđenih saobraćajnih karakteristika i veličina dobivenih kroz dosadašnje studije, elaborate, odnosno planove, predložena je mreža lokalnih, odnosno gradskih ulica kao dio jedinstvene mreže cesta, a predložena planska rješenja gradskih (lokalnih) ulica se baziraju na postojećoj (stvorenoj) mreži, te mreži novoplaniranih ulica kroz detaljnu plansku dokumentaciju, zavisno od planirane namjene površina i sadržaja.

Za ovaj vid saobraćaja posebno je značajno razvijanje intermodalnih terminala, odnosno kombinacija različitih transportnih modova. Za potrebe razvoja željezničkog saobraćaja na urbanom području Sarajeva, Hadžića i Ilijaša planiraju se prostorne potrebe za sljedeće kapacitete:

- izgradnja drugog kolosijeka, dionica Podlugovi (iz pravca Visokog) - Alipašin most,
- izgradnja nove dionice pruge od stanice Sarajevo preko Bara i Hotonja do Vogošće, sa vezom na postojeću prugu Sarajevo - Semizovac.
- izgradnja kotejnerskog terminala,

- izgradnja terminala za rasute terete,
- izgradnja novoplanirane dionice pruge od Rajlovca preko Butila do Blažuja, kao i planirano izmještanje „ispravljanje“ željezničke pruge od Dvora do Priboja, kao dionice željezničkog koridora Vc,
- izgradnja industrijskih kolosijeka u okviru privrednih zona, carinske zone i sl.

Za opsluživanje područja Općine Hadžići vazdušnim saobraćajem je i planskom dokumentacijom višeg nivoa predviđeno korištenje Međunarodnog aerodrome Sarajevo, a koji je detaljno obrađen u Urbanističkom planu urbanog područja Sarajevo.

Proces izrade različitih opcija mreža gradskog saobraćaja oslanja se na analizu postojeće saobraćajne ponude, na analizu učestalosti korišćenja transportnih mreža, na analizu mobilnosti i na strukturu putovanja. Istovremeno oslanja se i na dostignuti nivo razvoja saobraćajnih mreža Sarajeva. Sarajevu su potrebne saobraćajne trase odgovarajućih performansi i kapaciteta radi povezivanja velikih stambenih četvrti sa zonama rada, trgovine i kulture na najbolji način. Te performanse mreže linija moraju predstavljati glavnu mrežu javnog prevoza putnika i biti kvalitetno povezane sa ostalim vidovima prevoza, a za područje Hadžića: voz, autobus i minibus, te osobno putničko vozilo.

Za ukupan obuhvat tretirani su svi vidovi javnog prevoza putnika tramvaj, trolejbus, autobus, minibus i voz, a za Hadžiće je potrebno istaći autobus, minibus i voz. Voz i autobus imaju višestruku ulogu. Obezbjeđuju masovni prevoz na koridorima jake potražnje između centra Sarajeva i okruženja, ali takođe omogućava povezivanje perifernih sarajevskih naselja.

Za pravac prema Hadžićima ponuda javnog prevoza trenutno je osigurana jednim brojem autobuskih linija. Od centra Sarajeva prema Ilidži i Hadžićima treba obezbjediti jačanje tih pravaca kreirajući, uz zadržavanje autobusa, ponudu tramvaj - voz na postojećoj željezničkoj infrastrukturi. Ovo rješenje podrazumijeva korištenje postojećih željezničkih koridora tako što će se produžiti u Sarajevu prema Skenderiji, koristeći dio tramvajske linije u pravcu željezničke stanice. Ova bi opcija takoder omogućila jačanje regionalne željezničke ponude u pravcu Zenice i Mostara/Konjic.

Kroz dosada donesenu provedbenu plansku dokumentaciju je u skladu sa planiranim namjenama izvršena procjena potrebnog broja parking-garažnih mjesta na osnovu sljedećih normativa : za administraciju jedno parking mjesto na 30 m2 po max. BGP,trgovinu jedno parking mjesto na 60 m2 po max. BGP, za skladišta edno parking mjesto na 120 m2 po max. BGP, za planiranu stambenu izgradnju: 1 stan – 1.1 parking mjesto. Površine za mirujući saobraćaj su planirane u okviru objekata ili pripadajućih parcela zavisno od namjene.

Kao osnova za planiranje mreže biciklističkih staza na području Kantona Sarajevo poslužila mreža formirana kroz izradu Urbanističkog plana Grada Sarajeva za period 1986-2015. godine, pri čemu se vodilo računa o karakteristikama biciklista, cesta ali i o realnim prostornim uslovima i ograničenjima.

Biciklisti i javni prevoz putnika treba da funkcioniraju uvijek zajedno. Pojedini vidovi prevoza su veoma efikasni za savladavanje većih distanci, dok je prednost biciklističkog saobraćaja na kratkim distancama sa čestim zaustavljanjima. Uvođenje „Bike-and-ride“ sistema može smanjiti opterećenje i gužve u javnom gradskom prevozu u atraktivnim zonama.

Za ovakav način putovanja - kretanja potrebno je obezbjediti i adekvatne površine tamo gdje se ova kretanja obavljaju. Budućom izgradnjom novoplaniranih primarnih saobraćajnica, uz detaljnije sagledavanje potreba i prostornih mogućnosti kroz detaljnu plansku dokumentaciju u lokalnim centrima, otvara se mogućnost za planiramnje pješačkih zona.

3.2.10.2. TELEKOMUNIKACIONA INFRASTRUKTURA

Telekomunikacione mreže, bilo da se radi o fiksnoj ili mobilnoj mreži, imaju izuzetno brz tehnološki razvoj. Osnovni uslov za uvođenje nove tehnologije je izgrađena telekomunikaciona infrastruktura (kablovska kanalizacija, objekti, bazne stanice...). Razvoj telekomunikacione infrastrukture bazira se na građenju nove te proširenju i rekonstrukciji postojeće kablovske kanalizacije u svim područjima općina gdje to do sada nije urađeno.
Na globalnom planu telekomunikacioni operatori uvode NGN (*Next Generation Networks*) mreže, koje treba da zamijene postojeće tradicionalne mreže sa bakarnom infrastrukturom.
U BiH pa tako i u Kantonu Sarajevo prisutan je trend uvođenja FTTH pristupne telekomunikacione mreže na bazi optičkih vlakana. Ovaj trend nastaviće se i u narednom planskom periodu, a jedan od dugoročnih ciljeva je gradnja distributivne kablovske kanalizacije do svih objekata u urbanom području.
U narednom planskom periodu posebnu pažnju treba posvetiti mogućnosti zajedničkog korištenja infrastrukture od strane više operatora u svrhu zaštite životne sredine i izbjegavanja prekomjerne gradnje. Koliko je značajna brza i kvalitetna usluga pristupa internetu prepoznala je i Evropska unija, koja je u okviru strategije EU 2020 izdvojila značajna sredstva upravo za razvoj mreža sljedeće generacije. Ostvarivanje ciljeva digitalne agende otvara put uslugama kao što su e-zdravstvo (*e-health*), pametni gradovi (*smart city*), e-obrazovanje itd.
Većina teritorija KS-a je pokrivena 4G signalom što omogućava korisnicima kvalitetniji servis mobilnog interneta sa aspekta brzine i kvalitete servisa (QoS). Primjetna je i inicijativa ka kreiranju *smart city* rješenja koja se dijelom oslanjaju na mobilnu mrežu. Također, u skladu sa trendovima u Evropi (i svijetu) domaći operatori su kroz prezentacije pokazali jasan pravac ka 5G mreži koja će potaći kreiranje novih servisa (IoT, smart city, autonomna vozila i sl.). Zajedno ovi trendovi ukazuju da će doći do povećavanja gustine i broja korisnika, posebno u urbanim (gusto naseljenim) sredinama pa je očekivano da će većina prostornih radova biti usmjerena na postavljanje novih baznih stanica i potencijalno strateško izmještanje postojećih, kako bi se osigurala kvalitetna usluga. Sve prostorne zahvate operatori će raditi u skladu sa svojim strateškim ciljevima i planovima razvoja mreže, uz pribavljanje potrebnih dozvola. Prilikom određivanja lokacije za postavljanje baznih stanica potrebno je slijediti zakon i smjernice specifičnosti prostora, mikrolokacije i u skladu s tim po potrebi prilagoditi visinu antenskog stuba u svrhu uklapanja u okoliš.
S obzirom na specifičnost opreme za pružanje mobilne usluge, prilikom planiranja instalacije baznih stanica i druge opreme sa radio komponentama, neophodno je voditi računa kako o zdravstvenom tako i o psihološkom efektu koje one imaju na ljude, s obzirom da je riječ o elektromagnetnom zračenju. Regulatorna agencija za komunikacije je institucija nadležna za kontrolu i upravljanje radio frekvencijskog spektra, te izdavanje potvrde o usklađenosti nivoa elektromagnetnog polja (Pravilo 94/2021 o zaštiti od djelovanja elektromagnetnih polja u frekvencijskom opsegu od 9 kHz do 300 GHz) s ciljem zaštite zdravlja stanovništva.
Kada je riječ o psihološkom aspektu on podrazumijeva diskretna rješenja u dizajnu i montaži elemenata baznih stanica u prostoru tako da imaju što je moguće manji vizuelni uticaj na stanovništvo.

Širokopojasne usluge su iz godine u godinu u stalnom porastu. U 2018. godini broj širokopojasnih pretplatnika dostigao 99,96% ukupnog broja internet pretplatnika u BiH. U narednom planskom periodu sa očekuje postepeni rast FTTH korisnika koje će vjerovatno pratiti smanjenje (zamjena) drugih pristupa (xDSL, kablovska).
Kad je riječ o brzini pristupa, najviše pretplatnika pristupa brzinom većom od 10 Mbit/s, a u narednom planskom periodu se očekuje povećanje prosječne brzine po korisniku.

Koridore radio relejnih veza potrebno je očuvati, a u slučaju planiranja objekata koji se nalazi na trasi RR koridora ili je u njegovoj neposrednoj blizini potrebno je tražiti saglasnost Radiotelevizije Bosne i Hercegovine.
Informacione tehnologije
Poslovni rezultati IT sektora u Kantonu Sarajevo ostvareni u kontinuitetu tokom posljednjih godina ukazali su na veliki potencijal ovog sektora u oblasti zapošljavanja, ekonomskog rasta i razvoja. Osnovni problem i prepreka daljem rastu i razvoju ovog sektora je nedostatak kvalificirane radne snage. U narednom planskom periodu potrebno je raditi na edukaciji radne snage kao i na osiguravanju budžetskih sredstava za podršku naučnim i istraživačkim projektima u oblasti IKT tehnologija.
U narednom planskom periodu, kad je riječ o poštanskom saobraćaju, radiće se na uspostavi kvalitetnijih, efektivnijih, sigurnijih i savremenijih sistema komunikacija. Sa prostornog aspekta unutar KS ne očekuju se značajniji prostorni zahvati. Planske aktivnosti svode se na uvođenje novih tehnologija i servisa za krajnjeg korisnika kao i otvaranje novih poštanskih jedinica i izdvojenih šaltera unutar postojećih objekata na onim lokacijama za koje se na osnovu određenih kriterija utvrdi potreba.

3.2.10.3. VODNA INFRASTRUKTURA

Vodosnabdijevanje

Koncept budućeg razvoja vodosnabdijevanja urbanog područja Općine Hadžići oslanja se najvećim dijelom na postojeće vodne resurse i postojeću vodovodnu infrastrukturu. Planiranje vodovodnog sistema treba posmatrati uglavnom, kao proces definisan kroz obavezu stalnog prilagođavanja vodnog režima (količina, kvaliteta i vremenskog i prostornog rasporeda voda) aktuelnim potrebama stanovništva i privrede. Pokrivenost urbanog područja vodovodnim sistemima je na zadovoljavajućem nivou, ali se deficit potrebnih količina voda ogleda u funkcionalnom stanju vodovodne mreže, s obzirom da se vodovodni sistem sastoji od nekoliko podsistema, koji međusobno nisu povezani. Također se javlja i problem zamućivanja određenih izvorišta. Za bolje i kvalitetnije vodosnabdijevanje stanovništva, kao i rada vodovodnog sistema, postojeću vodovodnu mrežu, kao i vodne objekte, prije svega treba rekonstruisati u cilju smanjenja procenta gubitaka vode u odnosu na zahvaćene količine voda u centralnom sistemu vodosnabdijevanja, kojim upravlja JKP „Komunalac“ d.o.o. Hadžići. Cilj planskog perioda je smanjenje gubitaka sa 60% na 20-30%.

Postojeća izvorišta pitke vode, kao i potencijala, potrebno je zaštiti sukladno važećoj regulativi. U tom smislu potrebno je izvršiti usklađivanje provedbenih propisa koji se odnose na zaštitu izvorišta i vodnog bogatstva.Na probleme zaštite izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje, unatoč postojećoj zakonskoj legislativi izvorišta, utiče visok stepen urbanizacije i snažan antropogeni faktor u prostoru, kako u vodozaštitnim zonama (zona sanitarne zaštite) tako i u slivnim područjima izvorišta. S toga je potrebno obratiti posebnu pažnju, da se u planskom periodu ažuriraju zaštitne zone i definiraju jasne smjernice za građenje u obuhvatu zaštitnih zona, kao i monitoringa u okviru svih izvorišta na području Kantona, u skladu sa važećom legislativom. U svrhu zaštite izvorišta za piće, od uticaja nekontrolisane urbanizacije neophodno je da se postojeće Odluke o zaštitnim zonama redefinišu u skladu sa zakonskom legislativom. Dok se isto ne odradi, u cilju zaštite primjenjuje se zakonska legislativa koja je na snazi. Konfiguracija terene, te uzurpiranost prostora izgrađenim objektima, uslovljava da se određeni broj stanovnika, posebno sa rubnih dijelova općina, raspoređenih u malim naseljima ili individualno, snabdijeva putem zasebnih lokalnih vodovoda. U planskom periodu potrebno je definirati sve lokalne vodovode koji se snabdijevaju sa javnog gradskog ili lokalnog izvorišta, te sagledati mogućnost za

nadogradnjom i objedinjavanjem formirati centralizovanog sistem na nivou, prvenstveno, općina, ali i regije.

Sukladno pravcima urbanog razvoja, za sva urbanizirana naselja potrebno je obezbjediti kontinuiranu i kvalitetnu dopremu vode za piće, što podrazumjeva potrebnu količinu vode sa odgovarajućim pritiskom i propisanim kvalitetom a imajući u vidu i potrebe budućih privrednih subjekata, planirana je izgraditi primarne objekte u sistemu vodosnabdijevanja. To podrazumijeva izgradnju novih rezervoara, pumpnih stanica te transportnih cjevovoda između novih pumpnih stanica i rezervoara.

U planskom periodu potrebno je izvršiti rezervaciju prostora u cilju uspostavljanje zona sanitarne zaštite izvorišta koji se koriste ili se planiraju koristiti u svrhu vodosnabdijevanja, kao i za primarne elemente vodovodnog sistema. Unutar urbanog područja, za postojeće i planirane cjevovode utrđuju se zaštitni koridori, u zavisnosti od profila cijevi. Za utvrđivanje bilansa voda, potrebno je uspostaviti kvalitetan i kontinurian monitoring količine vode koja ulazi u sistem i koja se isporučuje potrošačima. U tom kontekstu, uspostavljanje jedinstvene baze podataka objekata i potrošača, u cilju prostorne raspodjele kao i u cilju utvrđivanja stvarno potrebnih količina vode, nameće se kao imperativ - obavezujuća aktivnost. Također je potrebno izvršiti optimizaciju postojećeg vodovodnog sistema, na način da se međusobno uvežu postojeći vodovodni sistemi. Sljedeći korak je racionalizacija svih vidova potrošnje pitke vode.

Kada je u pitanju dugoročno obezbjeđivanje dodatnih količina voda za potrebe vodosnabdijevanja, plansko usmjerenje predstavlja izgradnja akumulacije na Crnoj Rijeci, desnoj pritoci rijeke Željeznice, na 1,3km od ušća. Postoje dva tehnička rješenja dopreme potrebnih količina vode od Q=1,5m3/s(129.600m3/dan) vode iz akumulacije i isporuke iste do objekata sistema vodosnabdijevanja. Najoptimalnije rješenje transporta potrebnih količina voda u gradski vodovodni sistem, putem direktnog cjevovoda niz dolinu rijeke Željeznice, utemeljen je kroz stručnu analizu sa aspekta investicionih i pogonskih troškova. U cilju stvaranja uslova za realizaciju podsistema Crna Rijeka, potrebno je u narednim fazama realizacije Urbanističkog plana, izvršiti daljnje analize i istraživanja, kao i projektovanja u svrhu definisanja najracionalnije ekonomsko, tehničko-tehnološko i najpovoljnije rješenje na duži period. Ovakvo rješenje zahtijevalo bi i međuentitetsku saradnju sa vlastima RS-a kroz čiju teritoriju bi cjevovod prolazio. Daje se i mogućnost provođenja istražnih radova koji bi dali rješenja za alternativne mogućnosti obezbjeđenja dodatnih količina vode za poboljšavanje vodosnabdijevanja (bunarske bušotine, kaptaže i sl.).

Odvodnja i tretman otpadnih voda[6]

Kada je u pitanju odvodnja i tretman komunalnih otpadnih voda na području urbanog dijela Općine Hadžići, primarni cilj planskog perioda je dostizanje takvog nivoa da prostorna pokrivenost kanalizacionom mrežom odgovara pokrivenosti vodovodnom mrežom, u čemu je sada prisutna znatna disproporcija. Sadašnje stanje se pokazalo se nezadovoljavajućim. Pokrivenost kanalizacionom mrežom na području Kantona, a time i na urbanom području, je izuzetno niska u usporedbi sa pokrivenošću vodovodnom mrežom. Izgradnja nedostajuće komunalne infrastrukture za odvodnju i tretman otpadnih komunalnih voda predstavlja prioritet u opremanju ovog područja.

Osnovno opredjeljenje Plana je omogućiti stanovništvu u urbanom području Općine Hadžići kontinuiranu i kvalitetnu odvodnju i tretman komunalnih otpadnih voda (sanitarne i oborinske vode) na okolišno prihvatljiv način, uvažavajući princip planiranja, projektovanja i realizacije separatne kanalizacione mreže na urbanom području Općine i Kantona Sarajevo. Kontinuirana izgradnja separatne kanalizacione mreže za urbana područja Kantona koja su neovisna od centralnog kanalizacionog sistema treba biti nastavljena, a u skladu sa konkretnim uslovima. U planskom periodu potrebno je izvršiti rezervaciju prostora u cilju uspostavljanje nesmetanog rada kanalizacionog sistema. Unutar urbanog područja, za postojeće i planirane kolektore utrđuju se zaštitni koridori, u zavisnosti od profila cijevi.

Okosnicu javnog kanalizacionog sistema čini Hadžički kolektora koji prikupljene komunalne otpadne vode prihvataju i transportuju do postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda Butile – PPOV Butile. Potrebno je izvršiti rekonstrukciju postojećih primarnih kolektora za koji zbog lošeg izvođenja i zbog neodržavanja funkcionalno ne zadovoljavaju ni sadašnje potrebe. U svrhu uvezivanja u javni kanalizacioni sistem treba nastaviti izgradnju novih kolektora i proširenje kanalizacione mreže u skladu sa pravcima urbanog razvoja. U cilju povećanja efikasnosti kanalizacionog sistema, planiraju se nastaviti radovi na razdvajanju postojećeg mješovitog sistema na sisteme za odvodnju otpadnih sanitarnih voda i sisteme za odvodnju oborinskih/atmosferskih voda. U vodozaštitnim zonama, u skladu sa zakonskom legislativom, obavezna je gradnja vodonepropusne kanalizacije koja se tokom upotrebe sistemski mora kontrolisati u pogledu vodonepropusnosti.

U cilju zaštite vodnih tijela, nesmetano funkcionisanje centralnog gradskog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda „Butile“ – PPOV Butile, je prioritet od najvećeg značaja. Za sva naselja urbanog područaja, koja se položajno ne mogu gravitaciono priključiti na centralno postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda, ostavlja se mogućnost izgradnje lokalnih uređaje/postrojenja u skladu sa konkretnim lokalnim uslovima. U cilju definiranja

---

[6]Direktive Vijeća 91/271/EEZ o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda
Direktivu o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda trebalo bi promatrati i u kontekstu provedbe 6. cilja održivog razvoja – „osiguravanja općeg pristupa vodi i odvodnji“
Ova se Direktiva odnosi na prikupljanje, prečišćavanje i ispuštanje komunalnih otpadnih voda, te prečišćavanje i ispuštanje otpadnih voda iz određenih industrijskih sektora. Cilj Direktive je zaštita okoliša od štetnih utjecaja ispuštanja gore navedenih otpadnih voda.
U svrhu ove Direktive:
1. „komunalne otpadne vode“ znače otpadne vode iz domaćinstava ili mješavinu otpadnih voda iz domaćinstava s industrijskim otpadnim vodama i/ili oborinskim/atmosferskim vodama;
2. „otpadne vode iz domaćinstava“ znače otpadne vode iz stambenih objekata i uslužnih objekata koje potječu uglavnom od ljudskog metabolizma i iz kućanskih aktivnosti;
3. „industrijske otpadne vode“ znače sve otpadne vode koje se ispuštaju iz prostora korištenih za obavljanje bilo kakve poslovne djelatnosti osim otpadnih voda iz domaćinstava i oborinskih voda;
4. „aglomeracija“ znači područje na kojem su stanovništvo i/ili gospodarske djelatnosti dovoljno koncentrirani da se komunalne otpadne vode mogu prikupljati i odvoditi do uređaja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda ili do krajnje tačke ispuštanja;
5. „sistem prikupljanja i transporta otpadnih voda“ znači sistem odvodnje kojim se prikupljaju i transportiraju komunalne otpadne vode;
6. „1 ES (ekvivalentni stanovnik)“ znači biorazgradivo organsko opterećenje koje ima petodnevnu biokemijsku potrošnju kisika (BPK5) od 60 g kisika dnevno;

potrebnih prostornih mogućnosti za realizaciju lokalnih uređaja/postrojenja i poboljšanja tehničkih, tehnoloških i ekoloških učinaka potrebno je izraditi adekvatnu projektnu dokumentaciju za kanalizacijski sistem. Za objekte za koje prema konfiguraciji nije moguće osigurati priključak na javnu kanalizaciju, načini odvodnje vršit će se prema određenim zakonskim propisima.
U narednom periodu potrebna je znatno obimnija izgradnja kanala za odvodnju oborinskih voda, posebno na padinskim dijelovima, kako zbog dostizanja nivoa opremanja građevinskog zemljišta primjerenog urbanom području, tako i u svrhu saniranja postojećih i sprječavanja novih klizišta koja predstavljaju jedan od najvećih problema Kantona. Sistem odvodnje oborinskih voda sa parkinga, saobraćajnica i staza mora imati pojačane mjere zaštite, ugrađene separatore ulja i masti sa organizovanim pražnjenjem i odvozom sadržaja izvan obuhvata. Obrada i održavanje kolovozne konstrukcije moraju biti u skladu sa aspektima očuvanja kvaliteta i kvantiteta vodnih resursa.

Kao generalni zaključak može se reći da u ovoj oblasti nema prirodnih ograničavajućih elemenata, a svi stečeni ograničavajući faktori mogu se eliminisati uz obezbjeđenje značajnih sredstava, dugotrajan, kontinuiran i dobro planski osmišljen rad. Također, ne smije se izgubiti iz vida da rješavanje ovih problema predstavlja jedan od bitnih puteva prema EU.

3.2.10.4. ENERGETSKA INFRASTRUKTURA (E)

Energetika

Za razvoj distributivnih gasnih mreža u velikim naseljima koja gravitiraju primarnom gasovodu pritiska 3(4)bar na područjima općina Vogošća, Novi Grad, Ilidža i Hadžići, u kojima do sada nije bila razvijena gasna mreža, planirano je uvezivanje gasovoda pritiska p=3(4)bar u jedinstven gasni prsten. Time bi se postiglo rasterećenje glavnog prstena visokog pritiska i obezbijedilo snabdijevanje prirodnim gasom ovog prstena iz više pravaca.
Za potrebe snabdijevanja gasom Pazarića i Tarčina, planiran je odvojak sa postojećeg prstena gasa visokog pritiska 8(14,5) bar, te izgradnja reonske redukcione stanice RRS 83 za snižavanje pritiska na nivo gasa srednjeg pritiska 3(4) bar, koji bi doveo gas do novih potrošača. Trasa planiranog gasovoda srednjeg pritiska bi pratila cestu Sarajevo – Mostar, ali i opskrbila sva postojeća i planirana naselja, na području Pazarića i Tarčina, po potrebi.
Isto tako, planirano je proširenje gasne mreže srednjeg pritiska ulicom Igmanska, u pravcu Hadžići – Igman, prema Bjelašnici, čime se, pored opskrbljivanja gasom Igmana, omogućava i sigurnost snabdijevanja postojećih i planiranih kapaciteta na Bjelašnici.
Detaljnom planskom dokumentacijom je predviđeno izmještanje kotlovnice iz OŠ „Hadžići“ u slobodan prostor, uz povećanje kapaciteta, te izgradnja nove kotlovnice unutar RP „Bosnić Polje“ (obje kotlovnice su gasne), čime će se obezbijediti značajna količina toplotne energije za centralni dio Hadžića.
U narednom periodu slijedi izrada tematske karte energetike sa definisanim zonama snabdijevanja toplotnom energijom sa sljedećim namjenama:
A.Područje pokriveno sistemom daljinskog grijanja
Ovo područje podrazumijeva snabdijevanje toplotnom energijom postojećih i planiranih objekata preko sistema daljinskog grijanja korištenjem gasa, biomase, geotermalne ili otpadne toplote integracijom toplotnih pumpi u sistem. Ovo područje obuhvata zone kolektivnog stanovanja, društvene infrastrukture, poslovne privrede a po potrebi i druge.
B. Područje pokriveno individualnim sistemima – gas i/ili OIE
Postojeći i planirani objekti iz ove zone koriste kao primarni energent za snabdijevanje toplotnom energijom prirodni gas, solarnu energiju, ili otpadnu toplotu. (U skladu sa prioriterizacijom energenata definisanom kroz Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o

zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u KS - nacrt). Moguće je korištenje toplotnih pumpi. Ovo područje obuhvata zone individualnog stanovanja i proizvodne privrede

C. Područje pokriveno sistemom daljinskog grijanja i individualnim sistemima

Kombinacija zone A i zone B, pretežno za zone sa mješovitom namjenom.

D. Područje pokriveno individualnim sistemima – OIE i ostalo

Objekti u ovoj zoni koriste obnovljive izvore energije, gasovita goriva, električnu energiju, tečna i čvrsta goriva koja moraju ispunjavati određene zahtjeve za kvalitet definisane Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u KS - nacrt.

Elektroenergetika

Razvoj elektroenergetskog sistema, u planskom periodu, odvijat će se u cilju obezbjeđivanja sigurnijeg i kvalitetnijeg snabdijevanja električnom energijom na području Kantona Sarajevo.

Za urbano područje Hadžića nisu planirane izmjene postojeće primarne mreže za snabdjevanje električnom energijom.

Srednjenaponska mreža u Sarajevu treba biti usklađena sa dugoročnim ciljevima održivosti, energetske efikasnosti i sigurnosti. Integracija pametnih tehnologija, obnovljivih izvora energije i podrška za elektromobilnost igraju ključnu ulogu u stvaranju moderne i prilagodljive elektroenergetske mreže koja može odgovoriti na buduće izazove. U proteklom periodu počelo je uvođenje novih kapaciteta za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. Solarna energija je varijabilna, ovisna o sunčevom zračenju. Stoga je važno imati sistem za integraciju i upravljanje proizvodnjom, kao i mehanizme za skladištenje viška energije u baterijama ili njeno usmjeravanje u elektroenergetsku mrežu. Integracija solarnih elektrana utiče na stabilnost elektroenergetske mreže. Promjene u proizvodnji i potrošnji zahtjevaju napredne upravljačke sisteme kako bi se održala stabilnost u mreži s toga je potrebno osigurati stabilnu vezu za prijenos proizvedene energije.

Izgradnjom infrastrukture za napajanje električnih vozila i postavljanjem solarnih elektrana na krovove zgrada, Kanton Sarajevo pridonosi uspostavi održive mobilnosti, decentralizirane elektroenergetske mreže i tranziciji sa intezivne upotrebe fosilnih goriva na upotrebu obnovljivih izvora energije.

3.2.10.5. KOMUNALNA INFRASTUKTURA I UPRAVLJANJE OTPADOM (K)

Projekcijom urbanog uređenja obuhvaćene su sljedeće komunalne usluge: pijace, groblja i upravljanje otpadom. U planskom periodu potrebno je uspostaviti sistem komunalnih površina i objekata na način da pokriva potrebe urbanog područja i omogućava samoodrživost u skladu sa specifičnim zahtjevima područja i potrebama vezanim za društveno-ekonomski razvoj, prostorno uređenje i urbanu izgradnju na ekološki prihvatljiv način. Planom je predviđeno, pored izgradnje novih površina i objekata, proširenje postojećih kapaciteta, gdje to prostorne mogućnosti dozvoljavaju, te njihova sanacija i rekonstrukcija u skladu sa savremenim urbanim standardima, a u svrhu podizanja nivoa usluge.

Pijace - K1

Projekcijom urbanog se predviđa zadržavanje postojećeg zatvorenog i otvorenog pijačnog prostra, unapređenje i podizanje nivoa i obima usluge, te rekonstrukcija i modernizacija postojećih pijaca, proširenje asortimana i formiranje novih pijačnih prostora manjih kapaciteta u mješovitim zonama, a kako bi se dostigao standard 0,27 m^2 pijačnog prostora po

stanovniku. Planom se daju opći uvjeti za formiranje pijačnih prostora: pogodnost površine za uređenje i izgradnju (saobraćajna pristupačnost i opremljenost ostalom infrastrukturom).

Groblja - K2

Planom se zadržavaju sva postojeća groblja, te se predviđa proširenje postojećih kapaciteta komunalnog grobljae „Kopišanj“ kojim upravlja „Komunalac“ d.o.o Hadžići, kao i poboljšanje i modernizacija primarne i prateće infrastukturu i njegovo uređenje, kao i proširenje separatnih/vjerskih grobalja u svrhu racionalizacije prostora ukoliko to dozvoljavaju lokalne i ambijentalne prilike. Planom su dati opći uslovi za formiranje prostora za groblja: moraju biti minimalno 20 m udaljena od zone stanovanja i imati zaštitni pojas zelenila, površina za sahranjivanje (grobna polja) treba da bude minimalno 50% od površine kompleksa groblja. U okviru kompleksa je potrebno predvidjeti objekte u funkciji groblja (2% od površine kompleksa), interni saobraća (max 20% od ukupne površine), zelene površine max (30% od ukupne površine) i prostor za prikupljanje otpada sa groblja.

Upravljanje otpadom - K3

Planom se predviđa uspostava mreže tehničkih komponenti upravljanja otpadom: zeleni otoci sa posudama u koje se selektivno odlažu papir/karton, plastika/metal, staklo i miješani komunalni otpad, reciklažna dvorišta opremljena za prihvat više vrsta otpada, dvolinijski sistem prikupljanja otpada koji se bazira na odvajanju suhih frakcija iskoristivog otpada (ambalažni otpad) od mokre frakcije (preostali otpad iz domaćinstva) i Regionalni centar za upravljanje otpadom (RCUO) „Smiljevići“ sa funkcionalnim zonama koje su usklađene sa tehnologijom postupanja i zbrinjavanja otpada. U urbanom području u naselju Binježevo (zona indivualnog stanovanja) planirano je reciklažno dvorište većih kapaciteta (cca 1000 - 2000 m²) na kojem bi se s ciljem smanjenja transportnih troškova vršio predtretman (sabijanje) otpada prikupljenog u okviru mreže zelenih otoka i dvolinijskog sistema prije transporta u RCUO „Smiljevići“. Lokacije zelenih otoka moraju biti jasno označene i sa pripremljenom podlogom i edukativnim panoom, a lokacije reciklažnih dvorišta moraju biti na nepropusnom platou, označene, ograđene i imati priključak na komunalnu infrastukturu. Prostor u obuhvatu RCUO „Smiljevići“ je predmet izrade Prostornog plana područja posebnih obilježja čija je izrada u toku i isti će dati usmjerenja u pogledu formiranja funkcionalnih zona sa propisanim mjerama, načinima i uvjetima rekonstrukcije i eventualne izgradnje objekta, te uvjeta korištenja uz obezbjeđenje adekvatnih infrastukturnih sistema. Za nelegalna odlagališta otpada se predviđa sistemska sanacija, uspostavljanje učinkovitije kontrole i evidencije nastanka i tokova otpada, te postavljanje infrastrukture na problematične lokacije.

3.2.11. VODE I VODNE POVRŠINE (V)

Zaštita voda

Generalno, loše stanje većeg broja vodnih tijela je posljedica neadekvatnog upravljanja otpadnim vodama, bilo da su one porijeklom od stanovništva, industrije, poljoprivrede ili procjednih voda deponija, te nedostatak potrebne komunalne infrastrukture. Ugroženost kvaliteta voda u Kantonu je veoma velika zato što je poduzimanje tehničkih mjera za zaštitu vode u velikom zaostatku. Prema Zakonu o vodama, površinske vode unutar urbanog područja se razvrstavaju (prema značaju u upravljanju vodama) na vode I i II kategorije, za koje je propisana širina priobalnog pojasa od 15m za vodotoke I kategorije, odnosno 5m za

vodotoke II kategorije, od granice obale (izrazite morfološke promjene). Planom priobalni pojas nije obuhvaćen unutar namjene „vodna površina“.

Osnovni preduslov za očuvanja kvaliteta vodnih tijela je adekvatno prikupljanje, odvođenje i tretman otpadnih voda, koje dolaze kao produkcija domaćinstava, industrije ili kao procjedni filtrat sa deponije.

U cilju poboljšanja kvantitativnog i kvalitativnog stanja voda, te poboljšanja rekreacionih funkcija vodotoka, neophodne su aktivnosti, kao:

- izgradnja separatnog kanalizacionog sistema;
- poboljšanje i proširenje kanalizacionog sistema unutar urbanog područja, ali i šireg slivnog područja;
- poboljšanje rada centralnog uređaja za prečišćavanje otpadnih voda „Butile“;
- izrada projektne dokumentacije u cilju definisanja lokaliteta i realizacije lokalnih uređaja za područja koja se ne mogu gravitaciono priključiti na centralni uređaj u Butilama u cilju održavanja ili eventualne popravke propisane kategorije kvaliteta vode u vodotocima;
- izrada jedinstvenog katastra potencijalnih zagađivača za slivna područja vodotoka;
- uvođenje kontrole kvaliteta ispuštene otpadne vode u otvorene vodotoke;
- kontrola eksploatacije pijeska i šljunka iz korita vodotoka, te nasipanja obala;
- jačanje rada inspekcijskih organa;
- osiguranje uvjeta za održavanje vodoprivrednog minimuma (ekološki prihvatljiv proticaj) na svim vodotocima;
- uređenje prilaza do vode koji treba da odgovaraju režimu vodostaja u vodotoku (uređenje pokosa akvatorije na dijelu gdje se predviđa rekreacija);
- uređenje teritorije, odnosno dijela priobalja rijeke u zoni gdje se predviđaju rekreativne aktivnosti sa rješenjem objekata infrastrukture;
- uslove gradnje objekata u vodnom dobru propisuje institucija u čijoj se nadležnosti nalazi objekat.

Navedenim aktivnostima ujedno se utječe i na značajno poboljšanje karakteristika krajolika riječnih dolina. Za rekreativne aktivnosti treba osigurati I ili II klasu kvaliteta vode.

Zaštita od voda

Ugroženost kvaliteta voda u Kantonu je veoma velika zato što je poduzimanje tehničkih mjera za zaštitu vode u velikom zaostatku. Nakon većih padavina u slivovima vodotoka kod kojih nema uvjeta za značajniju retardaciju – zadržavanje voda (strm nagib površine terena, slabo propustan površinski sloj tla, slab vegetacijski pokrivač, nepovoljni antropogeni utjecaji i drugo), nastaje naglo otjecanje voda ka dolinama rijeka i formiranje valova velikih voda. Mnoga riječna korita slabo su razvijena i ne mogu prihvatiti veće protoke. Zbog toga, dolazi do izlijevanja voda iz riječnih korita na priobalne površine i plavljenja veoma vrijednih prostora uz vodotoke.

Prema Zakonu o vodama, površinske vode unutar urbanog područja se razvrstavaju (prema značaju u upravljanju vodama) na vode I i II kategorije, za koje je propisana širina priobalnog pojasa od 15m za vodotoke I kategorije, odnosno 5m za vodotoke II kategorije, od granice obale (izrazite morfološke promjene). Planom priobalni pojas nije obuhvaćen unutar namjene „vodna površina“. Uobičajeni kriterij za zaštitu naselja od velikih voda je sigurnost u odnosu na maksimalne protoke vjerovatnosti pojave 0,01 (jednom u 100 godina).

U cilju zaštite od voda, u svrhu sprječavanja plavljenja urbanog područja, te stvaranja preduslova za korištenje dodatnih površina u urbanom području, a koji su sad izloženi plavljenju, neophodno je uraditi sljedeće korake:

- Zahvate na zaštiti od štetnog djelovanja voda raditi integralno a ne parcijalno u svrhu sigurnije odbrane od poplava;
- Izrada i donošenje planova za zaštitu od štetnog djelovanja voda za vodoteke II kategorije, s ciljem identificiranja mjera za smanjenje poplavnog rizika i stepena prioriteta, te potrebna sredstva i dinamika provođenja mjera;

- Primjena urađenih FOP, te KOP odbrane od poplava za KS;
- Uspostavljanje Programa za borbu protiv suše (naročito je ovo izraženo kod rijeke Bosne i Željeznice, kao posljedica zahvatanja vode za piće);
- Obnova i sanacija postojećih, te izgradnja i održavanje sistema zaštitnih vodnih objekata (regulacija i uređenje vodotoka) u cilju povećanja stepena sigurnosti odbrane od poplava / povećanja propusne moći vodotoka na dijelovima gdje je dosta loše stanje zbog neadekvatnog održavanja;
- Postojeći ulazni objekti zacjevljenih vodotoka su često zatrpani raznim otpadnim materijalima zbog neredovnog čišćenja istih;
- Kontinuirano planiranje finansijskih ulaganja nadležnih institucija u odgovarajuće projekte, održavanje, čišćenje, regulacije korita i slično;
- Zahvate na uređenju vodotoka projektovati i izvoditi na način koji ne pogoršava režim voda i bitno ne remeti prirodnu ravnotežu vodnih i priobalnih ekosistema. Izvođenje regulacija po projektima obezbjedit će zaštitu urbanog dijela od stogodišnjih velikih voda. Poprečni profili regulacije vodotoka treba maksimalno izvoditi sa trapeznim koritom;
- Na lokalitetima, na kojima se zbog velikog rizik od plavljenja uslijed slijevanja oborinskih voda sa gravitirajućih područja, javlja podizanje podzemnih voda uslijed padavina, a kojima se planira nova izgradnja, potrebno je nulu objekata definisati za cca 1,00 m višu od kote plavljenja, bez izgradnje podzemnih objekata;
- Izdavanje saglasnosti, u okviru kojih će se definisati uslovi gradnje u zonama plavljenja, propisat će institucija u čijoj se nadležnosti nalazi kategorija vodotoka. Obavezno je pribavljanje saglasnost od istih;
- Sanaciju i uklanjanje bespravno izgrađenih objekata na izgrađenim objektima za zaštitu od poplava i prirodnim vodotocima propisuje institucija u čijoj je nadležnosti vodotok.

4. OGRANIČENJA, REŽIMI ZAŠTITE PROSTORA I MJERE ZAŠTITE STANOVNIKA

4.1. ZAŠTITA I REVITALIZACIJA KULTURNO-HISTORIJSKOG I PRIRODNOG NASLIJEĐA

Kulturno historijsko i prirodno naslijeđe urbanog područja Hadžići je predstavljeno historijsko memorijalnim područjima, historijskim građevinama i dobrima prirodnog naslijeđa, kako slijedi:

- Historijsko memorijalna područja predstavljaju nekropole i groblja: Nekropola stećaka Margetino groblje, Hadžići; Nekropola stećaka Grčko groblje, Kasatići; Muslimansko groblje Donji Hadžići; Muslimansko groblje Dupovci; Muslimansko groblje Kopišanj; MorićaGreblje; Muslimansko groblje Musići; Muslimansko groblje Žunovnica. Navedeni lokaliteti su vrijedni prostori memorije i neophodno ih je dodatno istražiti i očuvati kao svjedočanstvo naseljavanja prostora u prošlosti;
- Historijskim građevinama: Stambenim objektima (Kašikovića vila za koju je potrebna restauracija); Javnim objektima (Zgrada željezničke stanice Hadžići, izgrađena za vrijeme Austrougarske); Sakralnim objektima (Srpskopravoslavna crkva sv. Bogorodice u Hadžićima). Sve intervencije kao i radove tekućeg održavanja na građevinama treba sprovoditi u saradnji sa nadležnim institucijama za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa;

- Prirodno naslijeđe urbanog područja Hadžići je zastupljeno pojedinačnim hidrološkim spomenikom vrela Žunovnice, a obuhvat zone vrela i mjere zaštite vrela sa neposrednim okruženjem je neophodno utvrditi od strane nadležne institucije za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa.

Očuvanje ovih dobara je neophodno i iz razloga što posjeduju značajne dokumentarne, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti. Neophodno je fundus naslijeđa dopunjavati ostvarenjima novije (recentne) arhitekture. Dobra koja se iskažu radi svojih estetskih, funkcionalnih ili konstruktivnih karakteristika zavrjeđuju da zauzmu i mjesto na evidencijama graditeljskog naslijeđa.

4.2. ZAŠTITA I UNAPREĐENJE OKOLIŠA

Zaštita i unapređenje okoliša počiva na principima održivog razvoja koji podrazumijevaju sveobuhvatno sagledavanje i očuvanje vrijednosti okoliša kroz sprječavanje i reduciranje negativnih uticaja na sve komponente okoliša. Također, zahtijeva rješavanje problema pravnog i institucionalnog karaktera, jačanje kadrovskih kapaciteta i provođenje postupka strateške procjene uticaja strategije/plana/programa na okoliš.
S ciljem smanjenja emisija zagađujućih supstanci u zrak prioritet je povećati energijsku efikasnost stambenih i javnih objekata, unaprijediti i povećati efikasnost gasnog i centralnog toplifikacionog sistema grijanja uz integraciju obnovljivih izvora energije, priključiti postojeće i nove objekte koji se nalaze na području na kojem je izgrađen sistem, te zamijeniti upotrebu uglja sa ekološki prihvatljivim energentima u objektima koji se nalaze na području gdje ne postoji izgrađen sistem. S ciljem smanjenja emisija iz saobraćaja potrebno je intenzivnije raditi na proširenju i modernizaciji mreže javnog prevoza, rekonstrukciji i širenju mreže saobraćajnica i parking površina, uvođenju zone reguliranog saobraćaja (zona niske emisije), strožijem nadzoru prilikom provjere izduvnih gasova iz vozila, te sadnjom linijskog sistema zelenila uz saobraćajnice omogućiti filtriranje zagađujućih supstanci. U postupcima prostornog planiranja Zavod za planiranje razvoja KS će na osnovu trenutne kategorije kvaliteta zraka, prognoziranja budućeg stanja upotrebom standardiziranog disperzionog modela i primjene metodologije za ocjenu uticaja novih izvora emisija na kvalitet zraka vršiti ograničavanje novih zahvata u prostoru. U cilju ograničavanja neadekvatne gradnje objekata koji narušavaju prirodnu cirkulaciju zraka, planom se predviđa izrada CFD analiza za mikrolokalitete sa planiranom izgradnjom viših i visokih građevina koje imaju BGP veću od 10.000 m².
Postizanje i održavanje dobrog stanja površinskih i podzemnih voda planirano je uvođenjem predtretmana industrijskih i sanitarnih otpadnih voda, kontinuiranim i adekvatnim radom centralnog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Butilama, te izgradnjom lokalnih uređaja za tretman otpadnih voda za područja koja ne mogu gravitacionim putem dospjeti do centralnog uređaja. Planom je predviđeno da se prioritetno završe radovi na sanaciji i rekonstrukciji postojeće, širenju i izgradnji nove vodovodne i kanalizacione infrastrukture, te da se riješi problem „bespravne vodovodne mreže“ i mješovitog sistema kanalizacione mreže. U svrhu sprječavanja plavljenja neophodna je obnova i sanacija postojećih, te izgradnja sistema zaštitnih vodnih objekata (regulacija i uređenje vodotoka) uz kontinuirano održavanje i čišćenje.
Da bi uspostavili integralni sistem upravljanja zemljištem, sanirali, ublažili ili otklonili postojeća oštećenja, planom je predviđeno da se prije svega identificira „nulto stanje“, tačnije da se sistemski definira sadašnje stanje, nivo oštećenja, te utvrdi nivo rizika po zdravlje ljudi i okoliš.

Kako bi se utvrdilo postojeće stanje nivoa buke, prekoračenje dopuštenih vrijednosti nivoa buke, kao i mjere za smanjenje nivoa buke i broja izvora buke, planom se predviđa izrada bazne karte buke za područje Kantona Sarajevo.
S ciljem očuvanja biodiverziteta planom je predviđeno da se izradi mapa biodiverziteta i inventarizacija rijetkih i ugroženih vrsta flore, faune i fungija za područje Kantona, unaprijedi biološki i pejzažni diverzitet, spriječi unos i širenje invazivih vrsta, te pravno zaštite ekosistemi sa visokim vrijednostima biodiverziteta, a koji se još odlikuju dovoljnim stepenom očuvanosti.

4.3. MJERE ZAŠTITE STANOVNIKA I MATERIJALNIH DOBARA

Mjere zaštite stanovnika i materijalnih dobara od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja mora biti u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH",broj 39/03,22/06), i drugim propisima.
U oblasti Zaštite (ljudi i dobara) osnovni zadatak je podizanje nivoa sigurnosti građana uz preventivno provođenje mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od kojih se posebno izdvaja deminiranje zemljišta kao preduslov realizacije strateških ciljeva iz drugih oblasti, kao i mjere zaštite kontaminiranih područja izazvana ratnim dešavanjima upotrebom municije sa osiromašenim uranijom.
Radi zaštite stanovništva od ratnih djejstava predviđa se obezbjeđenje skloništa i drugih zaštitnih objekata sa stepenom zaštite u zavisnosti od stepena ugroženosti pojedinih područja.
Potrebno je ograničiti uticaj prirodnih katastrofa primjenom zaštitnih mjera i što je moguće više otkloniti opasnost od elementarnih nepogoda- poplava, erozija, odrona, klizišta i drugih nepogoda u skladu sa važećom legislativom, te izraditi strateške i akcione planove za postupanje po ovom pitanju, kao i tehničko-tehnoloških mjera (uređenja slivnih područja rijeka, saniranje klizišta...)

Da bi se omogućio razvoj odbrane i zaštite kroz realizaciju svih elemenata prostornih planova potrebno je da se obezbijedi: planiranje uravnoteženog razvoja mreže naselja izbjegavajući visoku koncentraciju stanovništva; izgradnja skloništa i drugih objekata namijenjenih za zaštitu; širinu i prohodanost saobraćajnica i veće zelene površine za potrebe sklanjanja; kod razmještanja industrijskih objekata stvaranje mogućnosti za njihovu uspješnu zaštitu, dislokaciju, ravnomjerniji razmještaj i lociranjem izvan užih stambenih zona i preorijentaciju proizvodnje za potrebe odbrane i zaštite; stvaranje uslova za razvoj svih izvora energije; razvoj poljoprivrede s posebnim akcentom na jačanje društvenih i individualnih gazdinstava, stvaranje rezervi hrane i u živoj stoci; sprječavanje prekomjerne eksploatacije šuma i razvijanje većih šumskih kompleksa u blizini većih urbanih centara, izgradnjom šumskih komunikacija i drugih objekata za potrebe odbrane; sprečavanje zagađivanja kako površinskih tako i podzemnih voda i zaštita prirodnih izvora pitke vode.

4.4. MJERE ZAŠTITE PRAVA LICA SA SMANJENIM TJELESNIM SPOSOBNOSTIMA

Mjere zaštite prava lica sa smanjenim tjelesnim sposobnostima u skladu sa odredbama Uredbe o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uslovima i normativima za sprječavanje stvaranja svih barijera za lica sa umanjenim tjelesnim mogućnostima bazirane su na preuzetim opredjeljenjima međunarodnih propisa i direktiva, te propisa na nivou države i entiteta.
Obavezni uslovi pristupačnosti primjenjuju se odabirom najpovoljnijeg rješenja u odnosu na

namjenu i drugi značaj građevine.Kada su uslovi pristupačnosti ujedno i dio puta za izlaženje u slučaju opasnosti, tada moraju ispuniti i zahtjeve po posebnom propisu. Oznake pristupačnosti moraju biti propisane veličine i postavljene na lako uočljivom mjestu. Prikaz oznaka pristupačnosti, uslova upotrebe pomagala i obaveznih elemenata pristupačnosti dati su (definisani) grafički u posebnom prilogu koji je sastavni dio Uredbi.

Urebom su definisani obavezni uslovi pristupačnosti kako slijedi:
- uslovi pristupačnosti za savladavanje visinskih razlika,
- uslovi pristupačnosti za samostalan život,
- uslovi pristupačnosti javnog prevoza.

Pri planiranju i projektovanju moguće je odstupiti od propisanih uslova pristupačnosti u sljedećim uslovima:
- ako se pri rekonstrukciji građevine kulturno-historijskog naslijeđa ne mogu osigurati propisani uslovi pristupačnosti, a da se ne naruši autentično spomeničko svojstvo kulturnog dobra i uz prethodno pribavljenu saglasnost nadležne institucije za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa;
- u dijelovima naselja i na pojedinim građevinama za koje je utvrđena zaštita u skladu sa posebnim propisima iz područja zaštite prirode neće se primijeniti odredbe Uredbe ako bi se njihovom primjenom ugrozili ciljevi propisane zaštite, te se u tim slučajevima kao zamjena za uslove pristupačnosti za savladavanje visinske razlike obavezno koriste montažno-demontažni i drugi uređaji koji ne ugrožavaju ciljeve propisane zaštite.

4.5. PREVENCIJA, OGRANIČAVANJE EFEKATA OD PRIRODNIH NEPOGODA I KATASTROFA

U organizaciji sistema zaštite i spašavanja potrebno je osigurati normativno, organizaciono i funkcionalno samostalan i jedinstven sistem koji djeluje u redovnim i u svim promijenjenim odnosima, kao i u vanrednim i ratnim uslovima na svim nivoima vlasti.
Buduće planiranje prostornog razvoja na svim nivoima vlasti treba obavezno da se oslanja na kritične tačke podložnosti nesrećama kako je i evidentirano u procjeni, kako bi se što preciznije odredile mjere za kontrolu i smanjenje rizika.
Svi oblici zaštite i spašavanja moraju se provoditi u skladu s principima međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog prava o zaštiti ljudi, životinja, kulturnih dobara i okoliša od opasnih uticaja prirodnih i drugih nesreća, te u skladu s preuzetim međunarodnim obavezama i principima proisteklim iz Zakona o zaštiti i spašavanjuljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/03, od 8.8.2003.) i Izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", br. 22/06, od 8.5.2006.) i drugim propisima.
Područja odnosno dijelovi naselja uz površinske vode II kategorije na kojima se su registrovana plavna područja su: uz rijeku Zujevinu – Binježevo, Dupovci, Gradac, te uz rijeku Vihricu – Grivići.
Prema Kantonalnom operativnom planu odbrane od poplava očekuju se buduće poplave na vodotocima I kategorije, uz rijeku rijeku Zujevinu na području Binježevo, Dupovci i Gradac.
U cilju zaštite od voda, u svrhu spriječavanja plavljenja urbanog područja, te stvaranja preduslova za korištenje dodatnih površina u urbanom području, a koji su sad izloženi plavljenju, neophodno je uraditi sljedeće korake:
- Obnova i sanacija postojećih, te izgradnja i održavanje sistema zaštitnih vodnih objekata (regulacija i uređenje vodotoka) u cilju povećanja stepena sigurnosti odbrane od poplava;
- Izrada i donošenje plana za zaštitu od štetnog djelovanja voda za vodotoke II kategorije;

- Zahvate na uređenju vodotoka projektovati i izvoditi na način koji ne pogoršava režim voda i bitno ne remeti prirodnu ravnotežu vodnih i priobalnih ekosistema. Izvođenje regulacija po već urađenim projektima obezbjedit će zaštitu urbanog dijela od stogodišnjih velikih voda,
- Na lokalitetima na kojima se planira nova izgradnja, potrebno je nulu objekata definisati za cca 1,00m višu od kote plavljenja, bez izgradnje podzemnih objekata;.
- Izdavanje saglasnosti, u okviru kojih će se definisati uslovi gradnja u zonama plavljenja propisat će institucija, u čijoj se nadležnosti nalazi vodotoka. Obavezno je pribavljanje saglasnost od istih.

B. GRAFIČKI PRILOG

B1 PREGLEDNA KARTA R 1:10.000

B.1.1. Sintezni prikaz korištenja prostora, infrastrukturnih sistema, režimi zaštite i ograničenja u prostoru

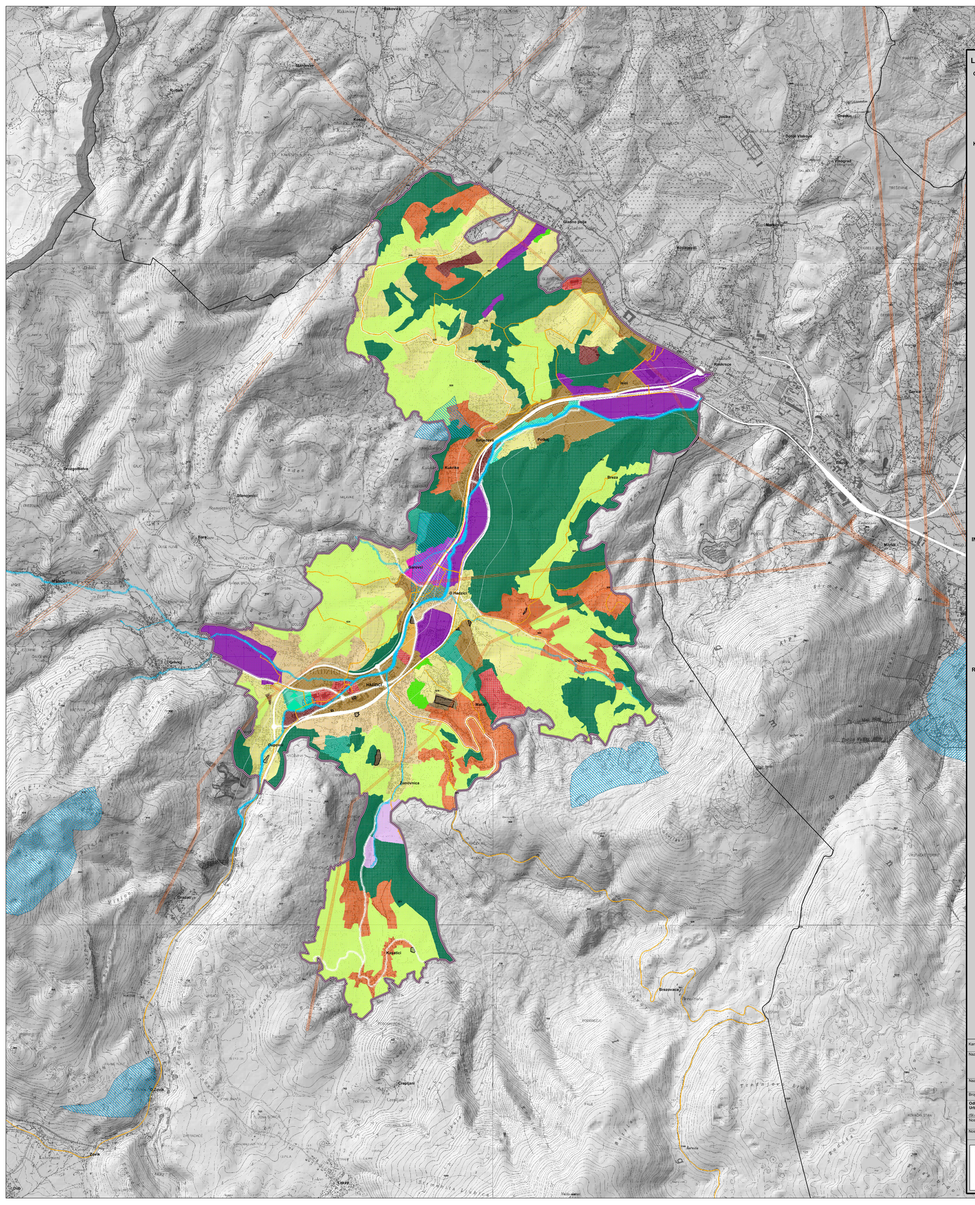

LEGENDA:

GRANICE

- GRANICA OBUHVATA URBANISTIČKOG PLANA
- GRANICA UŽEG URBANOG PODRUČJA
- MEĐUENTITETSKA LINIJA RAZGRANIČENJA
- GRANICA KANTONA
- GRANICA OPĆINA

KORIŠTENJE I NAMJENA PROSTORA

STANOVANJE I STAMBENA IZGRADNJA

- INDIVIDUALNO STANOVANJE
- INDIVIDUALNO STANOVANJE - RAZUDJENO I VIKEND
- MJEŠOVITO STANOVANJE
- KOLEKTIVNO STANOVANJE

MJEŠOVITA ZONA (STAMBENO - POSLOVNA)

- PRETEŽNO STAMBENA
- PRETEŽNO POSLOVNA

PRIVREDA

PROIZVODNA PRIVREDA

- PROIZVODNJA, SKLADIŠTA, PROIZVODNO ZANATSTVO, MALA PRIVREDA

POSLOVNA PRIVREDA

- POSLOVNE ZONE

UGOSTITELJSTVO, HOTELIJERSTVO I TURIZAM

- UGOSTITELJSTVO, HOTELIJERSTVO I TURIZAM

DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

- DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

SPORT I REKREACIJA

- SPORT I REKREACIJA SA IZGRAĐNJOM
- SPORT I REKREACIJA SA OGRANIČENOM GRADNJOM
- SPORT I REKREACIJA BEZ GRADNJE

ŠUME I ŠUMSKA ZEMLJIŠTA

- ŠUME

POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

- POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

URBANE ZELENE POVRŠINE

- JAVNE ZELENE POVRŠINE

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA I POVRŠINE

- GROBLJA

VODE I VODNA DOBRA

- POVRŠINE POD VODOM SA ZAŠTITNIM POJASOM

INFRASTRUKTURNI SISTEMI

SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA

- CESTOVNI I ŽELJEZNIČKI SAOBRAĆAJ SA ZAŠTITNIM POJASOM

VODNA INFRASTRUKTURA

- VODOVNABDJEVANJE, ODVODNJA I TRETMAN OTPADNIH VODA

ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

- GASOVOD SA ZAŠTITNIM KORIDOROM
- KOTLOVNICE I GASNE MJERNE STANICE
- DALEKOVOD SA ZAŠTITNIM KORIDOROM

REŽIMI ZAŠTITE I OGRANIČENJA U PROSTORU

KULTURNO - HISTORIJSKO I PRIRODNO NASLJEĐE

- KULTURNO - HISTORIJSKO NASLJEĐE

VODOZAŠTITNA PODRUČJA

- I ZONA SANITARNE ZAŠTITE
- II ZONA SANITARNE ZAŠTITE

0 100 m 200 m 400 m
500 m 1000 m 2000 m

Kanton: **KANTON SARAJEVO**

Naziv plana:

URBANISTIČKI PLAN URBANOG PODRUČJA HADŽIĆI

Naziv grafičkog priloga:
SINTEZA PRIKAZ KORIŠTENJA PROSTORA, INFRASTRUKTURNI SISTEMI, REŽIMI ZAŠTITE I OGRANIČENJA U PROSTORU - NACRT PLANA - PRIJEDNA KARTA

Broj grafičkog priloga: **B.1.1**

Mjerilo: **1:10000**

Odluka o pristupanju izradi urbanističkog plana:
(Službene novine KS, broj: 48/16)

Odluka o donošenju urbanističkog plana:
(Službene novine KS, broj: 22/23)

Nositelj izrade plana: **VLADA KANTONA SARAJEVO**

Nositelj izrade akata: **ZAVOD ZA PLANIRANJE RAZVOJA KANTONA SARAJEVO**

ZAVOD ZA PLANIRANJE RAZVOJA KANTONA SARAJEVO	SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO
DIREKTOR	PREDSJEDAVAJUĆI
Faruk Muharemović, Mr.dipl.ing.arh.	Elvedin Okerić